

Universitätsbibliothek Paderborn

Ōrigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

Quaestio quinta, De Angelis

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A exiguæ fidei culpam Mariæ affingit Tertullianus libr. De carne Christi, cap. 7. *Sed quæ ratio responſi, inquit, matrem & fratres ad præcens negligunt, dicas etiam Apelles. Fratres Domini non crediderant in illum, sicut & in Evangelio ante Marcionem edito continetur. Mater aquæ non demonstratur adhæſisse illi, cum Marthæ & Maria alia in commercio ejus frequententur. Hoc denique in loco apparet incredulitas eorum, cum is doceret viam vite, cum Dei regnum predicaret, cum languoribus & virtutis mendaci operaretur, extraneis defixis in illum tam proximi aberant. Sed cauſam pro eo dicit Pamelius, & totam incredulitatis notam in fratres transfert; & Matrem Christo non adhæſisse eatenus tantum dici vult, quatenus non omnibus Christi concionibus interfuit. Laudabilis quidem, sed iritus est Pamelij conatus: ecquenam enim adversus tam apertam sententiam valeat exceptio? Nam ait hoc in loco appariſſe incredulitatem eorum, cum prædicaret B Christus regnum Dei, & extraneis in illum defixis abſent proxiimi. Atqui Virginem dixit non æque adhæſisse Christo ac Martham & Mariam. Virginem igitur, itidem ut Domini fratres, incredulitatis arguit. Origenem quoque contra Rhenanum idem ipſi crimen objictem defendere parat Pamelius hoc argumento, quod B. Virginem immaculatam appetet. Commodius locum ex Homil. 20. in Luc. proxime adductum exponere fatigat Sixtus Senensis libr. 5. Biblioth. Puto, inquit, Origenem vocabulo plena fide intellexisse plenam Annot. 140 cognitionem omniam mysteriorum divinitatis & humilitatis Christi, quam Maria Virgo nondum eo tempore habebat; quamvis ea omnia, que tum de Christo noverat, certissima & inconcussa fide tenueret. Ad priorem vero ex Homil. 17. dilucidum locum conducere poterat Thomas solutio, du. 7thom. p. 3. citationem illam, admirationem & discussionem interpretantis, si non reiecula illæ scandali & q. 27. a. 4.*

C infidelitatis voces occurrerent. Porro abſona hæc, & ab Ecclesiæ placitis discrepans Veterum aliquot de Maria sententia, aliisque ejusmodi nonnullæ, quas brevitati conſulentes prætermittimus, cauſam dederunt Lutheranis & Calvinistis, cur B. Mariam reliquorum more hominum peccasse scirent.

QUESTIO QUINTA.

DE ANGELIS.

D I. Vix certi quicquam Origenis etate de Angelis fuerat definitum. II. Queritur quo tempore Angelos, & rationis compotes naturas reliquas à Deo conditas, & in peccatum delapsas ratus sit. III. Vtrum Angelos corporatos esse censerit. IV. Sibi videtur aliquando non confundere: V. sed conciliantur discordantes loci. VI. Vtrum animam illis inesse, an ipsos esse animas dixerit. VII. Angelorum inter & Demonum corpora discriminatio aliquido tenuitatis constituit. VIII. Consentientes babet Patres bene multos. IX. Origeniana sententia radix investigatur. X. Vtrum aquas quæ supra & infra Firmamentum sunt, Angelos esse arbitratus sit. XI. Ecuod de Angelorum libertate, meritis, gratia, remuneratione, ac paenis statuerit. XII. Patrum multorum aduersus hanc ipsius doctrinam convicia. XIII. Vtrum priorem crediderit horum in an Demonum naturam, exploratur. XIV. Ex ipsis Origenis verbis sententia illius super Angelorum libertate ac meritis aperitur: XV. in qua tamen videtur nonnumquam titubare. XVI. Causa huic Patres aliquot suffragantur. XVII. Origeni favent alii quedam. XVIII. Vtrum Angelos ab hominibus eruditiri persuasum habuerit. XIX. Expenditur ejus sententia de Angelis judicandis; XX. cuius fundamenta aperiuntur. XXI. Eam fruſtra excusare conatur S. Thomas. XXII. Quo tempore extreme supplicia Demonibus vel inflicta vel infligenda Origenes crediderit. XXIII. Origeni affidentur Patres plerique. XXIV. Vtrum hominum sanctitate florentium animas Angelos esse senserit. XXV. Nonnullorum criminationibus opinionis hujus cauſa fuit obnoxius. XXVI. Ventilatur ejus sententia de tutelaribus Angelis; ac primum Gentium, XXVII. Ecclesiistarum, XXVIII. hominum singulorum, XXIX. & verum anima carentium. XXX. Vtrum unicuique Genti & homini Angelos duos, bonum unum, malum alterum simul affilere putaverit. XXXI. Fons Origenianarum de Angelis tutelaribus sententiarum ostenditur: XXXII. ad stipulatores Patres recensentur. XXXIII. Ee & ex Origenis fluctuatione excusari possunt. XXXIV. Quid de Angelis Λυζομηνος opinatus sit, indagatur. XXXV. Queritur, quid senserit de Angelis remunerationum & paenarum

68 ORIGENTRIN. ad ministris. XXXVI. Vtrum Angelos nequam invocando esse putaverit. XXXVII. A-
Vtrum & quonodo Cherubimos Filij cogitationes esse dixerit. XXXVIII. Vtrum Dæ-
mones nudore & sanguine pasci existimataverit.

I. **O**RIGENIANA M de Angelis doctrinam , iter institutum prosequentes , ex-
plicemus. Ac Angelorum nomine , tum bonos Angelos , tum malos , qui Dæ-
mones appellantur , comprehendimus , quoniam permulta sponte sua & cohæ-
rens est utrorumque notitia. Horum naturam suis temporibus nondum satis apte fuisse
cognitam , nec Ecclesiæ definitionibus explanatam scribit Origenes in Proemio libro-
rum *Dei apocr̄o*. Est etiam illud in Ecclesiastica predicatione , esse Angelos Dei quosdam , & Virtutes bo-
nas , que ei ministrant ad salutem hominum consummandam ; sed quando isti creari sunt , aut quomodo
sunt , non satis manifesto distinguuntur. Et paulo superius : De Diabolis , & Angelis ejus , contrarijsque
Virtutibus Ecclesiastica predicatione docuit quoniam sunt quidem : sed quid sunt , aut quomodo sunt , non sa-
tisclare exposuit. Quid plurimos tamen ista habeatur opinio , quod Angelus facit iste Diabolus , & Apo-
stola effectus inquam plurimos Angelorum secum declinare persuaserit , qui & nunc Angeli iustus noncuperan-
tar. Proclivis ergo erat Origeni in re lubrica & incerta lapsus , promta & facilis in tenebris
offensio. Et huius multiplex , dum ingenio suo nimis confitus extra oleas nonnumquam
divagatur. Singula hic enucleate dissecutienda sunt.

11. Quarendum priore loco illud est, quo tempore Angelos à Deo conditos Origenes statuerit; neque Angelos duntaxat, sed rationis etiam participes naturas omnes, sive Dæmones, sive humanas animas, sive alias quacunque (nam & alias plerasque rationis compotes esse sensit) quoniam ejusdem eas omnes esse inter se naturæ, & eodem tempore à Deo conditas, tuncque fuisse nos. hoc est Mentes; deinde vero propter varios illarum motus, ac diversum liberi arbitrij usum, in variis ordines, sive Angelorum, sive Hominum, sive Dæmonum distributas, constanti & iterata Origenes assertione prodidit; ut sèpe in sequentibus ostendemus. At quoniam vulgo ignorari scribit, quo tempore create illæ sint à Deo, nec quicquam aperte luper ea re definivit, conjecturis duntaxat utendum est. Probabile mihi quidem sit naturas huiusmodi ab æterno creatas à Deo Origenem exi-
masti; quemadmodum numquam non sine luce sibi coæva, licet à se producta Sol fuit. Demonstrabimus quippe infra, persuasum fuisse illi Mundum idcirco à Deo conditum, ut
natura illæ rationales in eum pro meritis demitterentur. Atqui sine Mundo Deum num-
quam fuisse idem opinabatur; ait enim libr. 3. ἡ οὐρανοῦ κατάπληξις, cap. 5. *Si capit mundus ex tempore,*
quid ante faciebat Deus, ame quam mundus fieret? oīoīam enim dicere natum Dei oīoīum est simul
& absurdum, vel satis quad bonitas aliquando non fecerit, vel omnipotens aliquando non erit po-
tentatus. Igitur ne rationales quidem naturæ ex tempore esse cooperunt. Vnde necessario
sequitur eas ab omni avo conditas à Deo fuisse; tum variis modis voluntatis libertate
usas, has recte, male illas egisse, statimque sceleribus earum expiandis mundum fuisse fa-
brefactum in quem detruiderentur, adeo ut hæc re licet diversa, simul tamen contingent. Quod ut Adamantium ita sensisse putem, facit Platonicon recentiorum auctiorum,
quorum constitutio erat propemodum iisdem de rebus sententia, ut est apud Augustinum
libr. 10. De Civit. Dei, cap. 31. Facit & iste Hieronymus locus ad cap. 1. Epist. ad Tium:
Sex milia needam noīi orbi impletur anni; & quantas prius aternitas, quanta tempora, quantas
seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus Angelii, Throni, Dominationes, ceteraque Virtutes
servientur Deo, & absque temporum vicibus atque mensura Deo jubente subsisterint? Hæc Origenis-
mum sapiunt, qualia multa Commentariis suis Hieronymus asperferat. Facilius nunc est
Leontij Byzantij intellectus, cum ait Scholior. Act. 10. οὐ τὸν πόνον, inquit, οὐ τὸν περιπέτειαν
ιδέσθεντες (ἀπόγονοί εἰστε, ὅπερ τοῦ πατρὸς καὶ θεοῦ, καὶ σιδηρίους, καὶ ψυχής,
καὶ ἀγάπης αἱ τούτων τε τοῦ θεοῦ, καὶ τοῖς ἀνθράκαις ποιεῖσθε. ὁ δὲ Μάρκος οὐδὲ οὐτι
Εὔπορος εἶσται, οὐ θεοῦτον αἱ ποιῶντες τοῦ θεοῦ, καὶ αἴσθατον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, συναπείσθε τοῖς ἄλλοις ποιεῖσθαι, οὐ μὴ πάντα αἱ τούτων τε τοῦ θεοῦ τοις εὑρίσκοντο. Εἰ ἔτι οὐδέποτε, οὐδέποτε
αἴσθατον. Καὶ οὐταντούτοις οὐδὲ τοῖς αἰσθατοῖς ποιεῖσθαι. Πατέρεσθον δὲ οὐ τοῦ θεοῦ, οὐ τοῦ πατρὸς ποιεῖσθαι, οὐ τοῦ θεοῦ συναπείσθε, οὐ τοῦ θεοῦ οὐδέποτε.)
invenimus εὖ τοις ποιεῖσθαι, οὐ τοῦ θεοῦ συναπείσθε τοῦ οὐρανοῦ περιπέτειαν. Atque ita interim
de preeexistenti (Origenes) sententias, ante secula mentes fuisse putas omnes, & Dæmones, & Animas,
& Angelos ministrantes Deo, εἰ sicut mandatae exequentes. Diabolus autem cum unus esset, quoniam
arbitrii libertate pollebat, Deo resistere voluisse, eumque à Deo fuisse expulsum; unaque cum ipso deservisse
omnes alias Virtutes, & que plus peccassest Dæmones evasisse; quæ minus, Angelos; quæ minus etiam,
Archangelos; & ita consequenter unumquemque pro suo peccato recipisse premium: reliquas autem fuisse
animas, quæ non tantum peccaverant, ut Dæmones fierent, neque rursum ita leviter, ut Angeli evade-
rent; mundum itaque hunc condidisse, animamque supplici cantha corpori colligasse. Creationem in-

A ter, & peccatum, & pœnam momentum fere unicum intercessisse intellige, atque hæc id est ab aeterno contigisse. Ad Origenis sententiam accedit Auctor Commentarij in Job, quem vertit Perionius: ait enim: *In Diabolo autem principium formationis intelligentium est, non quod omnium quæ ratione & animo intelliguntur, primus sit effectus; sed quod sine tempore, quemadmodum locus ille declarat.*

III. Videndum deinde Angelosne corporatos esse, an corpore carcere Origenes arbitratus sit. Non satis autem explicata, & certa videtur prima fronte ejus ratio; nam pugnantia secum esse dicas, quæ diversis libris super eo argumento differunt. Quicunque tamen animum ad ejus verba attenderit diligenter, aliter judicabit. Rata quippe fuit ejus & constans opinio Angelos corpore esse induitos, fed subtili & tenui: nam libr. i. De principiis cap.

B 6. pronuntiat *Solius Dei, id est Patris, & Filii, & Spiritus sancti natura id proprium esse, ut sine materiali substantia, & absque ulla corporeo adiectio[n]is societate intelligatur subsistere.* Quem locum affert S. Thomas p. i. q. 51. a. 1. eamque opinionem ab antiqui Philofophis Origenem haufisse asseverat. Clariora etiam proloquitur libr. 2. ejusdem Operis, cap. 2. & postquam quæsivit an summam beatitudinem adeptæ ratione pollentes naturæ corpus penitus exuere possint, si bique id difficulter & per se impossibiliter videri dixit; addidique, quod & sequenti capite iterum usurpat, necesse fore in nihilum redigi corpoream naturam, quemadmodum de nihilo fuit procreata, si utilis esse desineret: tum subdit: *Si vero impossibile est hoc illo modo affirmari, id est quod vivere preter corpus posse ulla alia natura, prater Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, necessitas consequentia ac rationis coacta intelligi, principaliiter quidem coactas esse rationabilis naturæ materiali.*

Chabiles naturas ; materialem vero substantiam opinionem quidem & intellectu solam separari ab eis , & pro ipsis , vel post ipsas effectam videri , sed namquam sine ipsa eas vel vixisse vel vivere : solus namque Trinitatis incorpore vita existere recte putabitur . Hæc infectandi Origenis viro magno præbuerunt argumentum , quod cum Angelos & rationis capaces animas longo intervallo corporibus caruisse alibi dixerit , id tamen fieri non posse hic affirmaverit . Verum res alter se habet ; nam corporeos quidem Angelos & animas revera esse Origenis opinio fuit , sed ea tamen propter insignem subtilitatem , cum reliquis mundi corporibus comparata , spiritualia , ut ostendemus paulo post , & incorporea dici posse : quamvis ergo ante mundi hujus corpori opificium condita ea fuerint , corpore tamen sibi generis fuisse instructa : ac ne in primo quidem illo statu diu perseverata , sed admisso statim postquam creata sunt peccato , in crassiora continuo corpora supplicij causâ fuisse immergit . Propterea figura

D, in etiamora continuo corpora supplicij caula fusse immersa. Præter superiora testimonia quibus Angelis corpus affingitur, recitanda quoque ea qua locum Origenis supra allatum excipiunt: *Vt ergo, inquit, superius diximus, materialis substantia huius mundi habens naturam, qua ex omnibus ad omnia transformatur, cum ad inferiore quoque trahitur, in crasiorum corporis statum, solidiorumque formatur, ita ut visibiles istas mundi essentias, variisque distinguantur: cum vero perfectionibus ministrat & beatioribus, in fulgore caelestium corporum micat, & spiritalis corporis indumentis vel Angelos Dei, vel filios resurrectionis exomat.* Sed & libr. 4. in Anacephalosi: *Semper autem erunt rationabiles natura, que indigent indumento corporeo: semper ergo erit natura corporea, cuius indumenta uti necesse est rationabiles creaturem. Nisi quis puet posse vel affectionibus offendere quod possit natura rationabilis abh[ic]e ullo corpore vitam degere. Sed quam difficile sit, & quam pene impossibile intellectu nostru, in superioribus singula differentes ostendimus. Quapropter Photius Cod. 106 Theognostum Alexandrinum libro quarto Hypotyposeon ex mente & tentativa Origenis scripsisse referit, Angelis & Demonibus exilia corpora esse circumposita.*

IV. Sed quamvis rationabilibus naturis corpus diserte & liquido affinxerit Origenes, a se diversus abire videtur aliis locis, & corpus iisdem naturis detrahere. Sic Homil. i. in Gencl. Cum enim ea que facturas erat Deus, ex spiritu constarent & corpore; ista de causa in principio & ante omnia calum dicitur factum, idest, omnis spiritualis substantia, super quam velut in throno quodam, & sed Deus requiescit. Itud autem calum, idest firmamentum, corporeum est. Vbi cum spiritalem substantiam opponant corpoream, sequitur esse incorpoream: & Tom. i. Commentar. in Iohann. p. 16. 17. καὶ αὐτοῖς εἰπεῖν εἶ ἀλλοῦ περὶ αὐτῶν τὸν θεόν οὐκέτι τοῖς ζωτίον τοῖς αἰχνοῖς, ὁ τελεόμονος διάκονος τοῦ γεννήσαντος τοῦ θεοῦ τοῖς παισι τὸν εὐδαιμόνιον τὸν οὐλαγόντα σύνθημαν & Tomo 20. p. 320. πάτητος γοῦν κατὰ τὴν ἔργην τοῦ οὐρανοῦ. Σύγχρονος αἱδητὸς οὐλαγόντας εἰς τὸν λογοθέτην, καὶ τὸ πιστόν μηδὲν οὐδεποτέ ξεποτέ, τοῦ θεοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς οὐρανούς, καὶ τοὺς οὐρανούς, ἀλλού δὲ περιεργούσας. Item libr. i. οὐαὶ αἰχνοῖς, cap. 7. Manifeste ergo in Christo & per Christianum facta esse omnia, & creata pronuntiat (Paulus Col. i. 16), sive visibilias que sunt corporalia, sive invisibilias, que non alia etiam arbitror, quam incorporeas, spiritualesque virtutes. & libr. 2. οὐαὶ αἰχνοῖς, cap. 3. Non enim idem intelligitur, ea que non videntur, & ea que invisibilis sunt. Ea namque que sunt invisibilis, non solum non videntur, sed ne naturam quidem habent ut videri possint, que Graeci αἰράντα, idest incorpore appellaverunt. Hac autem de quibus Paulus dixit: Quae non videntur, naturam quidem habent ut videri possint, nondum tamen videri ab his quibus promittuntur exponit: & itud è libr. 3. cap. ult. Omnis igitur hac ratio hoc continet, quod duas generales naturas

70 ORIGENIANORVM

ras considerit Deus; naturam visibilem, id est corpoream, & naturam invisibilem, qua est incorpore: A & hoc omnium apertissimum libr. 4. Operis ejusdem, cap. 2. Sed & rursus per Christum creata dixit omnia visibilia & invisibilia, per quod declaratur esse etiam in creaturis quasdam invisibilis secundum proprietaem suam substantias. Sed haec quamvis ipsa non sint corporeae, utuntur tamen corporibus, licet ipsi sunt corpora substantia meliora. Ita vero substantia Trinitatis, que principium est, & causa omnium, ex qua emittit, & per quam anima & in qua omnia, neque corpus, neque in corpore esse credenda est, ita in toto incorpore. Sed & libr. 6. contr. Cel. iiii, inquit, ἀπορεύονται εἰς τὸν οὐρανόν τινας, εἰς τὸν αἰώνα τοῦ πατέρος τὸν θεόν, τὸν Σεργίου, τὸν Σεργίων, τὸν αὐτούς τοις τοῖς θεοῖς τοῖς θεοῖς. Ideo Sophronius Hierosolymitanus in Epistola ad Sergiuum scribit Origenem, ipsiusque sequaces dixisse animas ante corpora carne & corpore carentem vitam egisse in celo nondum creato.

V. In his secum licet pugnare videatur Origenes, facile tamen discordantes loci conciliantur: nam Angelos ita corporeos esse vult, ut spirituales nihilominus esse velit, quod spiritus nihil sint aliud quam summa exiguitatis corpora, cuiusmodi sunt Angelicae, & afferit quippe loco supra allato materialem substantiam hujus mundi. *Utrum corporis indumentum vel Angelos Dei, vel filios resurrectionis exornare: ut hominum quoque corpora post resurrectionem spiritalia fore declarat Paulus 1. Cor. 15. 44.* Angelos porro cum propter eximiam corporum subtilitatem spiritales dixerit, incorporeos quoque quodammodo, & *Georgianus* dici posse censuit, habita praeferim corporum nostrorum ratione, qua crassa sunt. Id ipse manifeste indicat in Proemio librorum De principiis, cum enim appellationem *corporeos* in Scripturis nequitiam usurpari dixisset, obiecti sibi locum quemdam ex apocrypho libello, qui Petri Doctrina inscributur, in quo Discipulis dicit Christus se non esse *Demonium incorporeum*. Responder Origenes inter Ecclesiasticos libros Petri doctrinam non haberi: tum addit: *Quod etiam spiritum concederetur, non idem sensus ex isto sermone ἀπορεύεσθαι indicaretur, qui Grecis vel Gentilibus angelis ostenditur, quam de incorporeis natura à Philosophis disputatur. In hoc enim libello incorporeum Daemonium dicitur, pro eo quod ipse illa quicunque est habitus, vel circumscriptio demonici corporis, non est similis huic nostro crassiori vel visibilis corpori: sed secundum sensum eius qui compositus illam Scriptoram intelligentem est quod dicitur; id est non esse tale corpus, quale habent Demones, quod est naturaliter subtile, & velut aura tenue, & propter hoc vel impetratur a multis, vel dicitur incorporeum, sed habere se corpus solidum vel palpabile. In confuetudine vero hominum nonne quod tale non fuerit, incorporeum simplicioribus vel imperitoribus nominatur: velut si quis aerem ipsum quo definiatur, incorporeum dicat, quandoquidem non est tale corpus, ut comprehendi ac teneri possit, argenteumque resistere. Si quando igitur Angelos dixit incorporeos, ad imperitorum captum sele accommodasse, & juxta vulgi confuetudinem locutum fuisti credamus.*

V I. Nec corpoream Angelis naturam attribuisse contentus, animam iis insuper adscriptis libr. 2. & 8. cap. 8. *Supereft de Angelis ordine requirere, utrum & ipsi animas habeant, an anima sint, vel de ceteris divinis, celestibusque Virtutibus, sed & de contrariis & peccatisibus. Autoritatem quidem divinae scriptura usquam nullam invenimus, quod vel Angeli, vel si quis sunt divini Spiritus ministri Dei, vel animas habere, vel anima dicantur: animantia tamen esse a quamplurimi sentiuntur. Hieronymus Epist. 65. ad Pammach. cap. 5. Nec Origenes unquam dixit ex Angelis animas fieri, cum ipsis Angelos nomen esse officij doceat, non natura: in libro enim & apophysis & Angelos, & Thronos, & Dominationes, Potestates, & Rectores mundi & tenebrarum, & omne nomen quod nominatur non solum in presenti saeculo, sed in futuro, dicit animas esse eorum corporum, que vel desiderio, vel ministerio suscepient. Profecto non est prout dictu quanam ratione animam Angelis inesse posse fenserit: nam quereretur, anima illa corporeane sit, an contra. Coronem dixisset utique, nam nihil praeter Deum incorporeum ducit. Tenui ergo & monogrammum corpus ab alio longe tenuissimo, & simplicissimo corpore animatum esse dicere debuisset. Sed paulo post Angelos decernit merae esse animas. De eo vero quod Dei anima in Scripturis nominatur, qualiter intelligi beat. & sentire, & profere difficile est: semel enim simplicem illam naturam, & absque ullius adjectiōni permixtione profitemur: tamen quoquomodo sentendum est, nominari interim Dei anima videtur, & Christo vero non dubitatur. Et ideo non videbitur absurdum etiam de sanctis Angelis, ex etsique celestibus Virtutibus tale aliquid vel dicere, vel sentire: siquidem definitio illa anima etiam in ipsis videtur incurvare: quis enim rationabiliter sensibilis eos esse, vel mobile poterit denegare? Quod si recte ista videtur esse definitio, quod substantia rationabiliter sensibilis, & mobilis anima dicatur, videtur haec definitio etiam ad Angelos pertinere. Quid enim aliud in illis quam sensibilis commotus est? Quorum autem una definitio ratio est, horum sine dubio eadem substantia est. Tale aliquid habet libr. 2. in Cantic. Cant. Et adhuc agnitionem sui anima sequiras, si est aliquis ordo, aut sunt aliqui spiritus ejusdem substantiae cum ipsa, alij vero non ejusdem, sed diversi ab ea, id est si sunt & alij spiritus rationabiles, ut ipsa est, & alij carentes ratione: esti eadem est ipsius que & Angelorum substantia, quoniam rationabili nequam differe stridetur.*

A VII. Angelorum autem inter & Daemonum corpus discrimen aliquod tenuitatis constituit, quoniam graviora, vel subtiliora corpora, pro criminum modo, Mentibus addita fuisse opinatis est, ut diximus. Postquam enim ob nequitiam Dæmones cœlo sunt exturbati, crassiore quodam corpore circumscriptos esse existimavit. Sic ille Tom. i. in Iohann. p. 17. ὁ δὲ διάβολος οὐδὲν εἶπεν τὸν πατέρα τὸν θεόν, καὶ πάντας εἰς τὴν γῆν ἤγαγεν. Quod de Diabolo statuit, de omnibus quoque Dæmonibus intelligendum est. Atque hoc corpus crassius licet Angelico, esse tamen dicit naturaliter subtile, & velut antra tenuis, ex aere nimurum ratiore contextum. Quod in eo redarguit Hieronymus Epistol. 59. ad Avit. cap. 1. Etiam tamen corporum diversitatem citra illum naturæ discrimen Origenes admittit. Diabolum quippe inter & Angelum ullam εἶδος differentiam esse negat B Tom. 20. in Ioh. p. 312. Nec repugnat quod scripsit libr. 3. contra Cels. si δὲ τὸν θεὸν θεοῦ εἴσαι εἴησθαι, αὐτὸν εἰσὶ φύσεις, & επειγόντες τῷ θεῷ εἰς τὸν θεόν τελετὰς διηγεῖσθαι. Aliud est enim εἶδος, aliud εἶδος.

VIII. Atque singula hæc placita Patrum numerus defendit, qui ut in re incerta, neque definitionibus Ecclesiæ circumscripta, animo suo morigerati sunt. Corpor eos esse Angelos quinam ex illis putaverint, partem laudamus in Observationibus nostris ad pag. 488. Tomi 17. Comment. Origenis in Matth. Quibus addi possunt Iustini in Dialog. cum Tryph. Clemens Alexandrinus Pædag. libr. 1. cap. 6. Macarius Hom. 4. Methodius apud Photium, Cod. 234. Cyrillus libr. 9. in Iohann. Gennadius libr. De dogmat. Ecclef. cap. 11. & 12. Bernardus libr. 5. De consideratione ad Eugenium, & alij complures. Quid quod C eamdem sententiam in Actis septima Synodi Oecumenica, non definitam quidem, sed tamen expressam reperimus: adeo trita tuis, & vetustissimorum Theologorum consensu tralatitia fuit ea opinio.

Notavimus Origenem corpus licet Angelis affingentem, eadem ipsis aliquando detrahere visum. Idem obseruare licet in Basilio, qui quanvis corporeos Angelos dixerit libr. De Spiritu sancto, cap. 16. & alibi; eosdem tamen corporis expertes esse libr. 4. contra Eunom. affirmat. Vnde vero orta est in Origene obseruata nobis discrepancia, indidem illa quoque Basili profecta est, ex vobis nempe abusu, & crassiorum corporum respectu. Optime Casfarus Dialog. i. Interrog. 48. ἀπόλυτοι περὶ τὸν θεόν μάς, σάμα δὲ τοῦ θεοῦ εἰσὶν, οὐκ αἴσθητοι, οὐ ποτέ σούσαται ποτὲ παρέχει λέπτα, Εἰ δέντε, οὐτοῦ σύμμετρος τούτου τοῦ γάρ θεοῦ είστε, καὶ σούσαται τούτου τοῦ θεοῦ θεούσαται. Incorporei quidem sunt Angeli secundum nos: corpus vero sunt secundum se, ut ventus, vel ignis, vel fumus, vel aëris. Corpora enim sunt tenuia, materia experia, extra nostram crassitudinem. Corpora enim celestia, & corpora terrestria dicit sanctus Apostolus. Cui simillimum illud est Cassiani Collat. 7. cap. 13. Licit enim pronuntiemus nonnullas esse spirituales naturas, ut sunt Angeli, Archangeli, ceteraque virtutes ipsa quaque anima nostra, vel certe aëris subtilis, tamen incorpore nullatenus estimandas sunt. Habent enim secundum se corpus, quo subsistunt, licet multo tenuius quam nos. Nam sunt corpora secundum Apostoli sententiam ita dicentes: Et corpora celestia, & corpora terrestria. Apposite item Gregorius Magnus Moral. cap. 3, comparatione quidem nostrorum corporum Angelos spiritus esse dicit: sed comparatione summi & incircumscripsi spiritus esse corpus. Cui paria succinunt Damascenus libr. 2. De orthod. fid. cap. 3. Hinc Augustinus sexcentus licet locis corpoream Angelorum esse naturam propugnaverit, aliquando tamen *spiritualem*, & *intellectualem* eam appellat, quemadmodum Cassianus & Bernardus, qui non aliam tamen quam Augustinus opinionem persecuti sunt. Ipse quoque Tertullianus Angelos *naturam* sub*s. imic* *spiritualis*; & si corporis aliquius, sui tamen *generis* esse declarat.

Hæsitatio quoque illa Origenis, qua dubitat an præter corpus animam quoque Angelis assignet, defenditur auctoritate Claudiiani Mamerti Viennenfis, & Fulgentij, quorum ille pronuntiat constare Angelum ex cordore & spiritu principia inter creaturas dignitate formato: hujus vero verba hæc sunt in libro De Trinitate: *Plane ex duplice eo: (Angelos) esse substantia adserunt magni & docti viri, id est ex spirito incorpoore, quo à Dei contemplatione numquam secedunt: & ex corpore, per quod ex tempore hominibus aversent.* At Augustinus prædictos animis Angelos esse negat, & post Augustinum Faustus Reiensis, qui hac ratione reprehenditur à Mamerto Viennenf, quod corpus sponte sua vivere non possit, nisi vitali spiritu ad vitam excitetur. Sed Mamertum sua videtur refellisse ratio, nam vitali ipsum spiritum vel incorporeum esse dicet, vel corporeum; si incorporeum esse velit, quare non totam iidem Angeli naturam pro incorporeia admittat, causa non est; si corporeum, at nullum corpus ex ejus sententia sponte sua vivere potest, ergo alio spiritu excitante vivescat necesse est. Eadem porro de tertio illio spiritu, atque item de quarto, & sic in infinitum recurrer queant.

Quod Angelos autem tenuoribus primum & atthereis, post lapsum vero crassioribus illigatos fuisse corporibus definitivit Origenes, in eo consentientes habet Minutum Felicem, qui *istos* *Spiritus* *simplicitatem* *substantia* *sua* *perdidisse* decernit, & Augustinum qui sic dis-

ORIGENIANORVM

72
ferit libr. 3. De Genes. ad lit. cap. 10. *Si autem transgressores illi, antequam transgredentur, calefia corpora gerbant, neque hoc mirum est, si conversa sunt ex pena in aerem qualitatem.*

Nunc vero eti expresse ab Ecclesia definitum non est, utrum Angeli corporibus implacati sint, commune tamen hoc est, ac receptum, & Theologorum omnium consensu approbatum dogma, quod omni illos corpore spoliat, ut contrarium quisquis hodie affirmaverit, pro temerario & prestatu habendus sit: postquam in id Decretum consensit Lateranense Concilium cap. 1. *Creatorum omnium invisibilium & visibilium spirituallum & corporalium, qui sua omnipotenti virtute simili ab initio temporis utramque de nihilo condidit & creatarum, spiritualem & corporalem Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam, quae communem ex corpore & spirite constitutam.* Quo decreto Origenitas peti S. Thomas existimabat.

IX. Porro quidquid de Angelis tradidit Origenes, vel sacris vel profanis auctoribus vtcungui defendere potuit. Corpus Angelis ascribi videtur Psal. 103. 4. *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem.* Quia quamvis aliter exponi possint, Deum nempe vento & igne, tamquam ministri & Angelis, aliquando uti; & vento quidem, velut cum Iosaphati & Ochoziae naves contivit; vel cum adversus Ionam in Tharsis fugientem misit ventum magnum in mare, & facta est tempes magna in mari: igne autem, velut cum Dominus pluit super Sodomitam & Gomorrah sulphur & ignem; vel cum ignis egressus a Domino intus fecit dentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum: nihilominus tamen ita exponitur à multis Davidicium illud: *Qui Angelis tuis spiritualem natum & igneam tribuisti.* Sic intellexit Tertullianus lib. 2. contr. Marc. c. 8. sic Hieronymus in 7. Daniel. sic Severianus Gabitanus Homil. 4. sic ipse Origenes libr. 2. *Sei ap. 21. cap. 8.* Confirmat interpretationem C hanc nomen περιττον, quod primo Angelorum ordinis tribuitur. Vertit vocem illam Dio-
Dionys. cap. 5. & 7. Diuinus, iuxta monachos, & Theologos, Gregorius vero Homil. 34. *Incendentes, & Ardentes, ut caligi His- & Isidorus libr. 7. Orig. cap. 5.* Hinc Severianus Homil. 1. De opificio mundi Angelos tarch. ignem esse dicit: *καὶ πῦρ ἡγέρει, οὐκέτι τὸ πῦρ τὸν ἤγειρεν, αὐτὰρ οὐδὲ αὐτὸς θύμων μόνος εἰσι, καὶ τοξικὸς οὐδὲ τὸ πῦρ τὸν πῦρ τὸν ἤγειρεν.* Non enim solus est hic ignis, sed & superiores Virtutes ignis sunt, & cognatus est superior ille ignis hois nostri. Eodem quidem refert illud Propheta Iohannes Damascenus libr. 2. De orth. fid. cap. 3. *sed spiritum & ignem materie ac corporis experient Angelos esse pertendit.* Ex hoc Psalmo induximus videtur Origenes ut ignea corpora Angelis tribueret; cum praestitum Deos Plato igneos esse decrevisset, ut est apud Laertium: qui subdit tamen paulopost alleverasse ipsum corpore Deum & anima catere, D quod & alibi iterat. Atque haec ita conciliari possunt, summum omnium conditorem ac moderatorem Deum corpore destitutum esse, secus autem inferiores Deos supremi illius ministros. Quod plane ab Origenem expressum est, cum Deo detrahit corpus, Angelis adiunxit. Cetera eius de Angelis dogmata, è Platonicorum fere exhedris derivata sunt.

X. Offensionem quoque habuit, quod Genesim explanans dixit, quis qua supra firmamentum sunt, & qua infra, coelestes, infernaliaque Virtutes tropice significari; atque hinc aquas illas ad laudes Domini dicendas provocari Psalm. 148. 4. & Dan. 3. 60. Hac quamvis allegorice dicta agnoscat Basilius Homil. 3. in Hexaëm. repudiavit nihilominus, & tamquam somniorum conjecturis, & anilibus fabulis similia redarguit. Redarguit & Epiphanius in Epistola ad Iohannem Hierosolymit. cap. 3. & Hæc 64. cap. 4. Redarguit & Hieronymus Epist. 61. ad Pammach. cap. 3. Redarguit & ex Basili verbis Justinianus in Epistola ad Menam, & in ea hunc contorquet anathematismum: *εἴ τε δέ τις δεῖται, καὶ λέγει, καὶ σελήνη, καὶ αἱ ἀστέρες, καὶ ὕδωρ τὸ περιπάτων ἡγερτόν οὐδὲ ισχυρός (lege, λογοτεχνίᾳ), quod vidit Gaudentius) εἶτα μακρὰ διάπολες, μακρὰ οὖτε.* Si quis dicit calum & solem, & Lunam, & Stellas, & aquas qua super celos sunt, animatas & rationales esse quasdam Virtutes, Anathema sit. Quod & à Sophronio in Epistola ad Sergium damnatur.

Hujus quidem doctrinæ vestigia quedam reperiisse mihi videor Homil. 23. in Luc. Propheta quoque ipsi, inquit Origenes, & Apostoli omne quod resonant, non solum hominibus, sed & Angelis predicanter. *Quod ut scias verum: Attende, inquit, celum, & loquar; in conspectu Angelorum psallam tibi.* & Laudate Dominum cœli celorum, & aquas que super celos sunt nomen Domini. Attamen in prima in Genesim Homilia, quæ de aquis illis superioribus & inferioribus agit, simile nihil offendas, sed confimiles allegorias, quibus celo & firmamento spiritualia & corporea significari vult; aquas vero quæ sunt supra firmamentum rerum coelestium mysteria. Certe Nicetas libr. 4. Thefaur. orthodox. fid. Hæc, 31. aquas illas cum Angelis ordinibus Origenem nusquam contulisse ait, sed cum Synagogis gentium: *Nec vero miram, inquit, quod Origenes plerique in Deum minus convenientia commentus & prolocutus, Paradisum quoque & aquas, que tam infra quam supra firmamentum esse dicuntur, allegorice exponat;* (hoc enim de ipso non parvus professorum veritatis numerus afferit) *nec aquas cum nonnullis Doctoribus Hebreis, tam priscis quam recentioribus ad Angelicos Ordines referat, sed gentium Synagogis accommodat, que quidem securioribus aquis similes in multijugas fides, & multifidas derivata & effusa sunt,* doc-

A nec in unam Synagogam Christi apparitione per angusta confragosaque loca fluente coaluerunt. Quod palam de Origene predicarunt viri graves, id initiatum Nicetas, si modo fides interpretationi Latinae adhibenda est. Notetur interim hanc aquarum *interpretationem* ab Ebrais Magistris profluxisse.

Ex superioribus colligi potest, hae diversis modis ab Origene fuisse exposita; multiplicibus & varijs sensibus ex simplici litera contextu pro tempore erutis & evolutis; non defrustra tamen & abolito litera sensu. Si minus ea placet excusatio, admittetur forsitan haec altera, Angelos intelligi ab Origene qui aquis presunt, sicut universarum rerum praesides Angelos fixit. Legatur decima ejus in Ieremiam Homilia, in qua doctrinam hanc explicat, atque ita concludit: ἐνας δι ιρόν, καὶ γῆν λέγεται τὸ δὲ πατασθόν αἰγάλεων, Β γέραπ λέγεται τὸ δι ιδούς πατασθόν αἰγάλεων, τοῦ δὲ λέγεται εἰδοσας τοῦ θεοῦ, εἰδοσας τοῦ θεοῦ.

In Origenis sententiam fere concedit Gregorius Nyssenus libr. in Hexaëmeron; nam aquas illas quas ab aquis inferioribus Deum divisisse narrat Moyses secundo creationis die, coelestes Virtutes interpretatur; at inferiores aquas pro malis Angelis neutiquam accipere se declarat. Placuit quoque opinio isthac Augustino libr. 13. Confess. cap. 15. Tale etiam aliquid ad Origenis exemplum commentus est Isidorus Origin. libr. 7. cap. 5. Vnde, inquit, & post cœli creationem in principio reperitur: Fiat firmamentum; & vocatum est firmamentum cœlum; nimur offendens quod post ruinam Angelorum malorum hi qui per manus eum, firmitatem aeternam perseverantes consecuti sunt, nullo iam lapsu averbi, nulla superbia cadentes, sed firmiter in Dei amore, & contemplatione manentes, nihil aliud dulce habentes, nisi cum a quo creati sunt;

XI. De Angelorum libertate, meritis, gratia, remuneratione, ac poenis multa Origenes ab Ecclesiæ norma deslexa excogitavit. Naturas quippe omnes ratione pruditias unius esse ejusdemque speciei creditit. Angelos autem bonos & malos, & animas hominibus ac sideribus inditas in eum cœnsum retulit, ut supra ostensum est. Has ante mundum naturas à Deo conditas fuisse ratus est, ac bene vel male agendi facultate instructas, qua priuquam uterentur, rōas, hoc est Mentes fuisse; sed statim ea usas, & diversis quidem modis, cum aliæ in vitium, in virtutem alia ferrentur, pro meritis esse habitas, & partim admisso scelere in profundum deturbatas, partim etiam propter leviores noxas è superioribus Ordinibus dejectas ad inferiores transisse, & ad animanda quoque hominum corpora esse demissas; adeo ut quocunque loco sint, acceptum id meritis suis referre debeant: οὐχι; autem, hoc est animas, tunc evasisse, postquam ab amore Dei fuerunt θυντασθεῖσαι, hac vero arbitrii libertate etiamnum naturas illas rationales ita frui, sive humanis corporibus implicatae, sive Dæmones facta sint, sive Angelicum ordinem retineant, ut nova subinde peccata in se concipiunt, vel virtutem amplectantur, & pro recte aut nequiter gefis, vel deprimentur in inferiora, vel ad superiora condescendant: permutari ergo ordines illos, & ex Angelis homines, ex hominibus Dæmones, & vicissim alios, aliosque evadere: Diabolus à nequitia quidem ad meliora posse converti, sed nolle, & in perfidia sua destinatum obdurare. Gratia vero auxilium, quod Angelos in sanctitate confirmat, & à peccatis prohibet; vel ejusdem gratia defectum, quo fit, ut à nequitia Dæmones non emergant, nullo modo videtur agnoscere. Futurum autem aliquando putat, ut naturæ illæ omnes, sive Angelorum, sive Dæmonum, sive hominum, causam dicant coram Deo, & rerum à se gestarum rationem reddant, ac pro meritis exornentur; interim tamen varios illos ordines ac status pro virtutibus ac vitiis consequi.

XII. Summa hæc est Origenianæ de Angelorum natura & meritis doctrina, quam con-
vitis suis Ecclesiæ Patres perfuderunt; Methodius precipue in libro De resurrectione;
Theophilus Alexandrinus Paschal. 1. & 2; Epiphanius in Epistol. ad Iohann. Hierosolym.
cap. 2. & Hæref. 64. cap. 4; Nemesius De natura hominis, cap. 3; Leontius Scholior. Act.
10. cuius verba supra adduximus; Hieronymus cum alibi sape, tum maxime Epist. 59. ad
Avit. cap. 1. ubi præter alia insigne istud habet: Cumque omnia vario sermone tractasset (Origenes) afferens Diabolum non incapacem esse visutus, & tamen needum velle capere virtutem; ad ex-
tremum sermonis latissimo disputavit Angelum, sive animam, aut certe Dæmonem, quos unius afferit esse
nature, sed diversarum voluntatum, pro magnitudine negligenter & stoliditer jumentum posse fieri: &
pro dolore panarum, & ignis ardore, magis eligere ut brutum animal sit, & in aquis habitet & fluctibus,
ac corpus assumere hujus vel illius pecoris: ut nobis non solum quadrupedum, sed & piscium corpora sint
timenda. Atque hanc de naturis rationalibus in jumentorum corpora demittendis opinio-
nen inter præciuos errores Origeni exprobari solitos enumerat Auctor anonymus apud
Photium Cod. 117. Enumerat & istum: ὃν ἐν εργατικῶν ἔλαστοι ἀγανά (Lego αἰγάλεω) εἰς
τὴν κορόν, ἀλλὰ σὲ εἴρησσαν Αγέλον in mundum ex lapsu, non propter aliorum obsequium
venisse. Justinianus præterea in Epistola ad Quintam Synodum, quam recitat Cedrenus, &
Sophronius in Epistola ad Sergium ejusdem criminis Origenem arcessunt; arcessit deniq;

XIII. Consulendum ad hæc Maximus martyr in Scholis ad cap. 6. Dionysij De ecclesiastic. Hierarch. ubi animadversione dignum est quod ait ex Origene, *οὐ μναῖαιοριας τῆς πεντετελέτης ἔτεσον οὐδὲν τοιούτον σπουδαῖον οἰδεῖν τοιούτοις.* Pro crimini ratione anumquemque ordinum calestium corporibus tenuioribus illigari. Contraria Maximo tradit Augustinus liber. II. De Civit. Dei. cap. 23, sensisse dicens Originem animâ pro ratione peccatorum suorum graviora corpora inducere; quod ita impugnat, id si sit, gravius Dæmoni adjungi debere corpus quam homini, ut pote qui plus peccarit. Dubitat profecto Origenes ultra inferior sit Dæmonis natura, an hominis (quam Angelica etiam præstantiore esse Ter-
Tertius. Marc. cap. 3.
Tertius. cap. 3.
tullianum autumavum) proindeque definire non potest utram suscepit, qui graviorum scle-
rum reus fit. *Ἐπίσημον δέ, inquit Tom. i. in Iohann. p. 32. πόλεν αὐτὸν θεωρεῖ οὐκέτοι, ἀντὶ καλούμενα κατατέθηνα, ἀντὶ εἰσι καὶ διαιρετοῦ, οὐκέτι πάστης, ἀντὶ μητρὸς.* Et paulo superius: *ἴσων δέ τοι πολὺτεροι οὐκέτοι θεωρεῖται, πάντα τοι ἀπό την τοιούτην πλευραν.* Postremum hic locum hominibus assignat. Consta Tom. 15. in Matth. p. 396. 397. priorem locum Angelis, posteriorem Dæmonibus, medium hominibus tribuit: *οἱ γὰρ αἰγαλοί, λέπραι εἰς σύνηγενειαν ἀριστερῶν τοῦ πλευρατοῦ, πάντοι οἱ αἰγαλοί τοῦ πλευρατοῦ τούτων μητρούτων τούτων αἰγαλοί.* Cum hominibus ergo quandoque Dæmones, homines vero quandoque postponit Dæmonibus, naturas rationales pro graviate scelerum humanam inducere naturam, & gravissimum corpus subire nonnumquam statuit, nonnihilquam vero Dæmonum naturam, subtiliusque corpus asciscere. Quinetiam Dæmones novis admisis sceleribus homines fieri, & homines vicissim novarum culparum reos in Dæmonum naturam & corpus transire afferit apud Hieronymum Epist. 59. ad Avit. cap. 1. *Ita cuncta, inquit, variari (arbitratur) ut & qui nunc homo est, positus in alio mundo Dæmon fieri, & qui Dæmon est, & negligenter egredi, in crassi corpora relegatur, idest, ut homo fieri.* Idem Hieronymus in illud Ierem. 29. 14. *Et reducam caputatem vestram, & congregabo vos de universis gentibus. & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus.* Et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrare vos feci, Origenem, quem delirum Interpretem appellat, somniare ait ruinam coelestis Hierusalem his significari, & eos spectare vaticinium, qui inde dimisi in hoc mundo versantur, futurumque ut post LXX annos in locum pristinum restituantur, si modo id bonis suis operibus promeriti sint, ut pote qui sponte in hæc corpora descendentes recte egerint: qui autem ad terram hæc se sponte demittere, & fratres suos imitari noluerint, idipsum passuros, quod Sedecia, ipsiusque populo communatur Dominus, futurum nempe ut mittat in eos gladium, & famem, & pestem; & deinceps vexationem universis regnis terra, quo scilicet nequaquam homines, sed sicut aëre potestates, & sicut apud cunctos Angelos qui presint singulis provinciis in iustificationem, & in stuporem, in fibram, & in approprium cunctis genibus; & hoc eis idcirco passuros, quia verba Prophetarum in coelesti terram audire noluerint, qui eos horribant ut ad terram descendenter, & corpus humiliatus assenserent, & acta paenitentia post verum sabbatisum locum pristinum posiderent.

XIV. Erroribus porro illis asperfa sunt Adamantia opera quæ extant, quos si sigillatim indicare satagamus, abutemur otio nostro, & Lectori fastidium movebimus. Illustria tamen feligenda sunt quædam, quo dictis nostris fides adjungatur. Tertio ergo libro *ad aq.* cap. 5. sic disputat: *Vnius namque nature esse omnes rationabiles creature ex multis assertionebus eon probatur; per quod solum Dei iustitia in omnibus eorum dispensationibus defendi potest, dum unaquaque in semetipsa habet esse suum, quod in illo vel in illo vita ordine posita sit.* Hinc triplex emerit ratio nabilium naturarum genus hue delapsarum, eatum scilicet quæ gemitis suis id fuerint promerita; aliarum quæ aspectibilibus cupiditate rapta sunt; & illarum demum quæ etiam invitæ ad officia aliis exhibenda à Deo deputata sunt, & in hac loca relegata. Quibus hominum animas significat; tum Angelos illos qui mulieres adamasse crediti sunt à plerisque; ac Angelos denique tutela hominum præfectorum, vel eos quos à Deo non missi, in hunc mundum, doctrinam vel prophetiam promittentes venisse ait Tom. 20. in F. Iohann. p. 307. Priore autem *ad aq.* libro, cap. 6. *Ex his sane, inquit, qui in illo initio permanerunt, quod futuro simile esse descripsimus, quidam ex ipsis vel ordinatione ac dispensatione mundi ordinem Angelicum sortiuntur, ali Virtutum, ali Principatum, ali Potestatum.* quæ omnia ei pro merito, & profectibus suis, quibus in Dei participationem, immutationemque profecerant, ex quo iustitio judicio divina convulsi providentia. Hī vero qui de statu prima beatitudinis moti quidem sunt, non tamē irremediabiliter moti, illis quos supra descripsimus sanctis beatissimis ordinibus subjecti sunt ad regendum: quorum adiutorio usi, & institutionibus ac disciplinis salutaribus reformati, redire ac restituiri ad statum beatitudinis possunt. Ex quibus existimo, prout ego sentire possum, hunc ordinem humani generis institutum, qui utique in futuro saeculo, vel supervenientibus saeculis, cum eum novum, & icta nova secundum omnes jam coperit, restituuerit in illam unitatem, quam promisit Do-

ciores sint, quam homines; cum spiritualis naturae sint, homines vero corporeæ, & crassiores. Imprimis vero perlegi velim locos Origenis ab Hieronymo de promoto Epist. 59. ad Avit. cap. 1, in quibus rationis participes naturas jumentorum corporibus colligari propter delicta assertur; Dæmonum, hominum, Angelorumque naturas simul permutari ac permisceri; siderum ipso forum animas, ut pote ratione præditas, ob peccata his suis adiunctas corporibus, qua vel plus, vel minus luceant, prout recte vel male se gesserunt.

Epiphanius in Synesi Tomi 1. lib. 2. cap. 18. Quod autem scribit Epiphanius docuisse Origenem defuturos aliquando Angelos, sic intelligendum est, futuram olim rerum omnium conversionem & *ταύτας τις οντότητες*, redituraque ad pristinum statum omnia, Angelosque adeo, ac Dæmones eodem futuros loco quo fuerunt, antequam virtutibus suis vel peccatis ad Angelorum, Dæmonumque naturam adiungi meruerint. Recte id juxta Origenis sententiam exponit Iustinianus in Epistola ad B Quintam Synodum, quam recitat Cedrenus.

XV. Veruntamen perspicuis licet & illustribus testimoniis deliramenta ejusmodi Adamantius saepe prodiderit, aliquando tamen, quasi Penelope telam retexens, priora videtur retractare. *Vide ergo*, inquit Homil. 2. in Levit. ne fore te esse, quem Paulus dicit pacificasse per sanguinem suum, non solum qua in terris, sed & qua in celis sunt, idem ipse sit virulus, qui in celis quidem non pro peccato, sed & pro munere oblatus est: in terris autem, ubi ab Adam usque ad Moysæ regnavit peccatum, oblatus sit pro peccato, & hoc est passum esse extra castra. Ex hujus loci contextu, si quis attendat, efficiut illud, in celo peccatum non admitti. Homilius quoque in Num. 13, cum quaslibet, eur ne a Balaamo Dæmones invocentur, prohibet Deus; responderet idcirco factum illud, quod vel arbitrij suiflet Dæmonibus relinquenda libertas, eorumque C furoribus & imperiis permittendus Populus Dei; vel arbitrij libertate spoliandi suissent ijdem, ne in Israëlitæ impotenter defavirent. Postremum hoc si fuislet, hoc erat, inquit, damnasse rationabilem creaturam, & ante tempus intulisse judicium, & impeditæ omnibus, qui aduersum eos in agone poterant coronari. Quasi Dæmones in iudicio adversus fe olim statuendo jus libertatis tandem aliquando amilliri sunt. Quod quanvis non liquido ex superioribus, neque necessaria consequentia cogatur, eo tamen videtur loci hujus inclinare sententia, & a prioribus placitis recedere. Cum præfertim libr. 1. *περὶ αἰχμῶν*, cap. 6. de Angelorum libertate accuratius acturus, & dogmata supra ventilata fuse propositurus, ita proloquatur:

Quia quidem à nobis etiam cum magna metu & cautela dicuntur, discentientibus magis & pertinacientibus, quam pro certo ac definito statuuntur. Indicatum namque à nobis in superioribus est, de quibus D manifesto dogmate seruandum sit, quod & pro viribus nos fecisse puto, cum determinate loqueremur. Nunc autem disputandi specie magis, quam definiendi, prout possumus, exercemur: cumque cap. 8. hujus libri sic disputet: Secundum nos vero nihil est in omni rationabili creatura, quod non tam boni quam mali sit capax: sed non continuo quia diximus nullam esse naturam que non possit recipere malum, idcirco confirmamus omnem naturam recipisse malum, id est malum esse effectum: sed sicut est dicere quod omnis hominis natura recipi ut possit navigare, non tamen ex eo omnis navigabit: & iterum, omni homini possibile est dicere artem Grammaticam, & medicinam; non tamen idcirco ostenditur omnis homo vel medicus esse, vel Grammaticus: ita si dicimus nullam esse naturam que non possit recipere malum, non tamen continuo etiam recipisse malum designamus. Nam secundum nos ne Diabolus quidem ipse incapax fuit boni; non tamen idcirco quod potuit recipere bonum etiam voluit, vel virtuti E operam dedit: & paulopost: Et est altissimum iste ordo rationabilis creatura, qui se ita præcepit nequitie dedit, ut revocari noisi magis quam non possit, dum scelerum rabies jam libido est & delecat: & cum libr. 5. Commentari. in Epist. ad Rom. postquam voluntatis libertate prædictam esse natu ram quamlibet rationis compotem confessus est, non ea perinde uti doceat: Quid autem est, inquit, quod in futuris facilius tenet arbitrij libertatem, ne rursum corrut in peccatum, brevi nos sermonem Apostolus docet, dicens: Charitas namquam cedit; idcirco enim & fide & spe major charitas dicitur, quia sola erit per quam delinqui ultra non poterit: deinde subiiciat: Et ideo merito charitas, sola omnium maxima est, omnem creaturam consinebit à lapsu, tunc cum erit Deus omnia in omnibus: quod Apostoli auctoritate confirmat, qui nulla re, quantumlibet gravi & molesta, à Christi charitate se divelli posse declarat: cumque Tomo 17. in Matthæum, p. 488, 489, F cum quereret annon homines pietate insignes Angeli evadant, dubitantes se & incertum hac perscrutari dicat: cumque alio loco, postquam de Angelis quid sentiret explicavit,

Orig. apud Hier. Epist. 19 ad Avit. cap. 1. ne penitus intralata viderentur.

XVI. Iam vero eequi damnosæ huic causæ suffragentur, anquiramus. Ac primū Angelos & homines hypothal quidem dispare, at eamdem habere naturā dixit Ioh. Damasc. Ejusdē vero esse Angelos inter se naturę tanto consensu Patres affirmarunt, ut hanc fuisse Ecclesiæ universæ doctrinam à nonnullis proditum sit: bene autem vel male agere posse Angelos & Dæmones, post Origenem viri graves opinati sunt. Ambrosius hunc exponens Pauli locum ad Ephes. 3. 10, Dæmones ab errore revocari posse per Ecclesiam, & à Dia-

A boli consortio segregari censuit. Hieronymus in eiusdem Epistola cap. i. v. 22. *Cui autem omnia, inquit, idest Angelii, Throni, Dominationes, Potestates, & Virtutes cetera, quae numquam fuerint contraria Deo, ejus pedibus subiciantur, videtur obscurum. Potest itaque responderi quod absque peccato nullus sit, & fidem ipsa non sunt munda coram Deo, omnisque creatura paveat Creatoris adventum. Unde & crux Salvatoris non solum ea que in terra, sed etiam ea que in celis erant purgasse perhibetur: & paulo superius in hujus capituli vers. 20. Si autem sunt Principatus, & Potestates, & Virtutes, & Dominationes, necesse est ut subiectos habeant, & timentes se, & servientes sibi, & eos qui sua fortitudine roborentur. Quae distributiones officiorum, non solum imperientiarum, sed etiam in futuro seculo erunt, ut per singulos profectus, & honores, & ascensiones, & descensiones, vel crescat aliquid, vel decessat, & sub aita atque alia Potestate, Virtute, Principatu, & Dominatione fiat.* Atque B haec cum Rufini reprehensionibus & censuris exagitata fuissent, sic excusare conatur Hieronymus: *Sin autem putat & incircum me Origenem sequi, quia profectus & honores, ascensiones, & descensiones; incrementa, & immittiones in expositione mea posui, sciat multum interesse, de Angelis, & Seraphim, & Cherubim dicere Domes, & homines fieri, quod affirmat Origenes, & ipsos inter se Angelos diversa officiorum genera esse sortitos, quod Ecclesia non repugnat. Quomodo & inter homines ordo dignitatum ex laboris varietate diversus est, cum Episcopus & Presbyter, & omnis Ecclesiasticus gradus habeat ordinem suum, & tamen omnes homines sunt: sic & inter Angelos merita esse diversa, & tamen in Angelica omnes persistere dignitate, nec de Angelis homines fieri, nec rursum homines in Angelos reformati. Hoc Origenis inter & Hieronymi doctrinam intertelet, quod unus esse natura Angelos & animas ille autem: at pro meritis, gradibus fuisse diversis constitutos, C & varia obiisse officia, que tamen subinde pro meritorum ratione permittentur, vel altius ascendendo, vel ad inferiora prolabendo: atque hujus vicissitudinis gradus esse Angelorum, hominum, ac Demonum naturam. Hieronymus vero Angelorum quidem naturam ab humana fecrevit, sed varios illos gradus & ordines Angelis pro virtutibus & meritis ita assignatos existimavit, ut ad superiora etiamnum aspirent, & bene agendo perveniant, vel male agendo ad inferiora devolvantur, & alij, aliquie vel Potestati, vel Principatu subjiciantur, futurasque etiam hujusmodi permutationes in aeternum, sed intra natura Angelicæ fines.*

Angelos agere quidem, sed peccare tamen posse sciscit Basilius Homil. in Psalm. 32, secundum quod dicitur, et deinceps regias, tu misericordia eius aperius tu dixisti in aliis postea ut exortas. Agere ad maiorem converti posse, constantiam illam in virtute, beneficio sancti Spiritus habentes. Maximus in cap. 11. Dionysii De coelest. Hierarch. quod gratia divinae acceptum erat referendum, ad Angelorum affectum, & comparatum quemdam habitum retulit, quod plane Origenianum est: isti sunt, inquit, huiusmodi sicut ei sunt locutus, ut in diececesserit auctoritate non est ipso esse sicut in eo, ut ratiōne nesciēt auctoritate parvus esset. Et ut cor ad eum non sit levius sed levior, sicut in eis non sit levior, sed levius, sicut in aliis levior. Tunc in agnitione, non in toto, non in aliis, sed in cognoscitur, id est in iustitia, in eis non rebus tantum virtutibus, sed in aliis, non in operibus, sed in unius caritatem. Littere enim pie dicere aggredi, Deum illorum cupiditatis motum previdentem, ordinis illorum ipsi dignos induxit: ex quibus nemo quidem auctoritate ipsorum posse propterea quod habitum quemdam ab hominibus obtinere ex vehementi desiderio: Angelos vero, possemus nempe ordines ad negotiis forisasse converti posse. Eos quippe dicit Circum mundanos; ex quibus existimmo fuisse aliquando Diabolum, priusquam decidaret. Quae est Gregorio Nazianzeno aliqua ex parte Maximus videtur translata: is enim cum alibi, tum Orat. 38. ut amittit, ad auctoritatem Angelos esse vult, quod a Deo valde ob propinquitatem illustretur: hac autem inferiora quia peccatis obnoxia sunt, secundaria tantum luce frui. Simile est illud Nemesis libri. De natura hominis, cap. 41. πάλιν ἡ τούτων ἡ αὐλαῖς δούται φόρος τοῦ πελεγείου εἰσὶ τῇ κοινωνίᾳ τῇ φρεσὶ τοῖς αἰθέριοις τοῖς ταχείστημα, μέχρι δὲ εἰσὶ τῷ πλάνῳ ξεπλανθεῖσται τὸ πλάνον τοῦ φύσεως τοῦ θεοῦ τῷ χρόνῳ πλούσιον, καὶ τὴν τούτην ταχείστημα τὸ μηρυγεῖον κρατεῖται τὸ φέρεται τῷ πλάνῳ πλούσιον, τῷ φόρῳ ταχείστημα, τῷ πλάνῳ ταχείστημα τῷ πλάνῳ πλούσιον εἰσὶ τὰ μηρυγεῖα τοῦ πλάνου τοῦ φύσεως τοῦ θεοῦ περισσεύοντα, φρεσὶ τοῦ φύσεως. Rursum ex his que materia expertes sunt, quacunque in locis terre propinquis versantur, ob societatem quam habent cum hominibus circa res gerendas occupantur, ceteris mutabilioribus sunt. Quacunque autem propter natura præstantiam ad Deum per affectum accedunt, & per illius contemplationem beatitudine fruuntur; ad seipso & Deum solum converse, à rebus agendis & materiis omnino se ipsa segregant; contemplationi vero & Deo se conjunxerunt, immutabiles manent. Quid quod Iohannes Damascenus libr. 3. De orthod. fid. cap. 4. Angelum cum peccasse & in tartaram detrusum fuisse docet, qui terrestris ordinis principiatus tenebat, cuique custodienda terra cura a Deo commissa fuerat? Germanissimum vero Origenismum sapient illa Evagri: ἐρευνών τοι γῆραν τῷ βεβιων σύνταξιν, οὐδὲν εἴ το γένεται ἡ δοξα τοῦ αὐτοῦ γάρ τοι τὸν εἰσιν. Vnuquisque ergo ordo Virtuum celestium, aut totus ex inferioribus, aut totus ex superioribus, vel ex superioribus & inferioribus constat. Multo vero magis illa: οὐδὲν λατεῖται ταταστατικής οὐδὲν καταστατικής. εἰδι τοις λατεῖται

ORIGENIANORVM

78
*deianorvmq[ue] ad Terram. Et q[uod] ab aliis vobis d[icitur] q[uod] non v[er]o d[icitur] deo? Ex Angelico ordine, & Archangelico animalis ordo existit: ex animali autem Demoniacus & humonis: ex humano autem Angeli sursum Demonsque sunt. Vtrumque locum adducit Maximus in cap. 6. Dionysii de eccles. Hierarch. Favet eidem opinioni de Angelorum progressibus & conversionibus sententia quaedam Tertulliano ab Augustino affecta, quae animas hominum nequam post mortem in Daemones convertim iei decernit. Quamquam in Tertullianista crimen istud derivat Isidorus libr. 8. Origen. cap. 6. His ipse quem dico Hispanensis Isidorus nonnulla habet Origensem oletia libr. 7. Orig. cap. 5. Angelorum autem vocabulum, officij nomen est, non natura, cuius pronuntiati rationem hanc affert: Semper enim Spiritus sunt, sed cum mutantur, vocantur Angeli. Vero, sed de nomine questionem habet Isidorus. Origenes autem eamdem locutionem alio sensu usurpavit: id enim sibi voluit: naturas illas quae Angelica dignitate fruuntur, non id natalium jure fuisse confeceutas, sed virtutibus suis fuisse promeritas. Subdit deinde Isidorus: *Vnicuique etiam, sicut predictum est, propria officia sunt inservita, que eos promovisse in mundi consta exordio.* Plane *ad eiusmodum*.*

XVII. Nec suffragiis modo, sed ratione etiam pugnare potest Origenes, & aliqua saltem doctrina sua capita defendere. Nam ordinum & graduum illa, quam-dixi, permutatione catenus admitti potest, si servato naturam in hominibus & Angelis discrimine, homines per gratiam, parem Angelis beatitudinis & gloria gradum consequi posse dicamus. Probat autem istud Angelicus Doctor part. 1. q. 108. a. 8. atque illud esse dicit, *Homines ad ordines Angelorum assunt.* Huic vero Hieronymi criminationi, qua eo progressum Origenem queritur, ut rationis participes animas in brutorum corpora devoluti opinatus sit, opponi posset illud Origenis testimonium e libr. 1. *ad ap[osto]l[um], cap. 7.* nisi Rufini Interpretis dubia esset fides: illa sane nos nequam recipienda censens, que & a quibusdam superfuo vel requiri vel adstrui solent, id est, quod anime in tantum sui decepsam veniant, ut natura rationalis ac dignitatis oblite etiam in ordinem irrationalium animalium, vel bestiarum, vel peccatum devolvantur..... Que nos non solum non suscipimus; sed & omnes has assertiones eorum contra fidem nostram venientes refutamus atque respuimus. Atque haec enucleatus perseguemur infra, cum Origenis de Metapsychologi documenta scrutabimur.

Ex superioribus Adamantij circa Angelici arbitrii libertatem, & etiamnum perseverantem bene vel male agendi facultatem placitis consecraria videntur illa duo; aliorum adhortationibus, exemplis, & institutionibus ad meliora proficere posse Angelos, & mortis Christi beneficis gaudere; alterum, gestorum rationem olim reddituros, & extremo examini ac judicio subditum iti. Prius illud partim iam supra attigimus, cum ageremus de taxatione sanguinis Christi (ut scholastico more loquar) & utrum ad Angelos effusi Christi sanguinis gratiam prorogaverit Origenes quereremus. Nunc vero ecquid alienis praceptis informati eos, & ad virtutem arrigi, vel institutionibus eruditri autemaverit, perpendamus.

Eph. 3. 8. 9. XVIII. Pauli Apostoli ad Ephesios scribentis verba haec sunt: *Mibi omnium sanctorum minimo data est gratia hec in Gentibus, evangelizare in vestigabilis divinitas Christi, & illuminare omnes quae sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in Deo qui omnia creavit, ut innescat nunc Principatus & Potestatus in coelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* Hæc antiquis Ecclesiæ Patibus caufam dederunt, cur crederent pleraque Dei mysteria Angelos per Ecclesiam didicisse, non ea quidem quæ Dei natura necessario insunt; illa siquidem cognoverunt omnes, cum semel iis contuerint Dei facultas concessa est; sed quæ libere Deus & fornicatus operatur, corum deum cognitionem fuisse per Ecclesiam adeptos. Gregorius Nyssenus Homil. 8. in Cantie. ita Pauli locum interpretatur, summa & admirabilem Dei potestatem, quæ omnia de nihilo solo verbo condidit, Angelos quidem absque Ecclesiæ ope intellexisse: cognovisse vero per Ecclesiam Incarnationis, Redencionis, Crucis, & mortis Christi mysteria. Tum dubitamus proponit equid in Ecclesia quæ Christi corpus est, ut pote eius Sponsa, Sponsum ipsum habentes sibi non vistum confixerint. Chrysostomus præterea, cum alibi, tum memoratam Pauli sententiam Commentariis suis illustrans, F liquido declarat Angelos rerum sibi antea occultarum, & ignotatum notitiam ex ipso Apostolorum ore comparasse, & in iis rebus præcipuum fuisse Gentium ad Christi fidem conversionem, Angelis antea ignoratam. Accedit ad eamdem opinionem Hieronymus libr. 2. in Epist. ad Ephes. cap. 3. v. 10, & multiplicem illam sapientiam Angelis ignoratam vitæ Christi mysteria contineri docet. Hos alij complures fecuti sunt. At cum nonnulli ex iis sic eruditos crediderint per Ecclesiam Angelos, quasi rerum testes & consciens, quæ sententia ad veritatem proprius accedit; alij quasi discipulos; posterioris hujus dogmatis auctor fuisse videtur Origenes. Sic enim perorat Homil. 23. in Luc. *Dacet igitur Salvator noster, & Spiritus sanctus qui locutus est in Prophetis, non solum homines, sed etiam Angelos & Virtutes invisibilis. Quid loquar de Salvatore? Prophetæ quoque ipsi & Apostoli, omne quod resonant, non*

A solam hominibus, sed & Angelis predican. Quod ut scias verum: Attende, inquit, cælum & loquar: in conspectu Angelorum p̄fallam tibi; & : Laudate Dominum cæli cælorum, & aque que super cælos sunt, laudent nomen Domini: & : Laudent eum Angelis; & : In omni loco potestate eius benedic anima mea Domino. Invenies in plurimis locis, & maxime in Psalmis, & ad Angelos sermonem fieri, data homini potestate, ei tamen qui Spiritum sanctum habet, ut & Angelos allogudatur. E quibus unum exemplum ponam, ut sciamus Angelos quoque humanis vocibus erendiri. Scriptum est in Apocalypsi Iohannis: Angelo Ephesorum Ecclesiæ scribe: Habeo aliquid contra te; & tursum: Angelo Ecclesiæ Pergamini scribe: Habeo quipiam contra te. Certe homo est qui scribit Angelis, & aliquid præcipit. Item libr. 8, in Epifol. ad Rom. Namquidnam tamquam servus bonus & fidelis, qui in pauca facerit fidelis, sciebat se super multa constitendum, & Apostolum futurum etiam post exitum suum, non solum B Gentium, sed & Israëlitatum, & aliorum fortassis invisibilium, ibi ubi benedicunt spiritus & anima iustorum Dominum, hymnum dicunt, & superexaltant eum in secula? De doctrina illa Angelis à Christo tradita supra jam disputavimus; de ea vero quam à Prophetis & Apostolis acceperunt ipsi, sic pio unicuique sentiendum est, non quidem hominibus prius revelatum fuisse & rectum quam Angelis Incarnationis mysterium, quod cum Scripturæ sacrae testimoniis manifeste pugnat; sed non integrum tamen hujus cognitionem; bonorum autem quæ ex eo consequi debebant, Gentium puta conversionis Chrysostomo memoratae, fere nullam; temporis vero postremi judicij nullam omnino habuisse.

XIX. De judicio autem in Angelos reddendo quodcumque decernit Origenes, ad Angelos hominum custodiae præfectos fere pertinet. Nam sive quibus Ecclesiastum gubernatio commissa est, sive quibus Gentium, vel singulorum hominum deputata est custodia, eos administrati munera rationem, haud secus ac homines, reddituros definit. Duplicis autem generis judicia in illos à Deo exerceri docet; alia, quotiescumque homines curæ sua permisisti recte, maleve se gerunt; aliud vero, cum supremo arbitrio de rerum universarum summa Deus judicabit. Vtique autem judiciorum generi suas videtur assignasse poenas, sua præmia; ac prioribus quidem, pro obito recte officio, laudes & gloriam; pro re male gesta, ignominiam & dedecus: posteriori vero, pro meritorum ratione, diuturniorem & clariorem, vel obscuriorē & breviorem, vel nullam, vel aeternam Dei visionem. Quæ quamquam non distinete apud illum expressa invenias, ex ejus tamen assertiobibus facile deducuntur. Homilia in Num. 20, plurius argumentum illud edifferit, &

D Angelos unicuique nostrum gubernando delegatos, aut Ecclesiastum regimini adhibitos, vel pro hominum sibi traditorum bene gestis collaudatum, vel pro peccatis culpatum ac confutatum iri affirmat; idque ex eo probat Apocalypses capite, in quo Asiacarum Ecclesiastum Angeli laudibus & reprehensionibus pro meritis excipiuntur: Venient enim, inquit, Angeli ad judicium nobiscum, & stabunt pro nobis ante Solem iustitiae, ne forte aliquis etiam ex ipsis casu fuerit, quod nos delinquimus; ne forte minus erga nos operis & laboris expenderint, quo nos à peccatorum labe revocarent. Eadem probationibus confirmat, & repetit Homil. 13. in Luc. atque ita concludit: Porro frequenter evenit ut nobis laborantibus ipsis saum officium non expleamus, & in culpis sint. At Homilia in idem Evangelium 35, non hominum omnium Angelos faciem Patris qui in cœlo est videre dicit, sed eorum duntaxat, qui Ecclesiæ nomen dederunt; tum ait postmodum: Quomodo enim si per curam eorum & industriam salus hominibus comparatur, faciem Patris semper attendant: sic si per negligientiam eorum homo corrucrit, etiam sui periculi rem esse non nesciun. Et paulo inferius: Ignominia Angelo est, si homo justus creditus fuerit, & peccaverit: ut è contrario gloria est Angelo, si creditus sibi saltem minimus in Ecclesia fuerit. Videbunt enim non aliquando, sed semper faciem Patris qui est in cœlo, cum alijs semper non videant. Secundum meritum enim eorum, quoniam Angelii sunt, aut semper, aut numquam, vel parum, vel plus faciem Dei Angelii contemplabuntur.

E At non Angelos solum tutores, sed alios etiam, quicunque peccatis se alligant in judicium sistendos pronuntiat Homil. in Ezech. Quando ergo, inquit, Angelii prævaricantur, & alijs sunt qui Dei præcepta custodiunt, & judicium præstolantur, non solum hominum, verum etiæ Dei, F ut frequenter diximus tam de his que in Apocalypsi conscripta sunt, quam & ex alijs innumerabilibus, quare, inquam, non terrena & aëris judicium sit futurum?

XX. Angelos reprehensionibus ac convitis incessi, cum provinciam suscepit male administrant, cur crederet Origenes, ex eo videtur adductus, quod Apocalypsis secundo & tertio capite scriptum est, uti notavimus. Cur autem postremum quoque subituros judicium existimaverit, causa fuisse videtur locus ille Pauli; quem protulimus ex 1. Cor. 6. 3. Ne/cithis quoniam Angelos judicabimus? qui de bonis tamen Angelis nihil magis intelligendus est, quam ille Petri, ex altera ejus Epistola, cap. 2. v. 4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed ridentibus Inferni destratos in tartarum tradidit cruciando: in judicium reservari: & ille Iude, v. 6. Angelos vero qui non servaverunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in iudicium magni dies, vinculis aeternis sub caligine reservavit. Retulit tamen ad Angelos

⁸⁰ bonos Paulinum istud Tertullianus in libr. De fuga, cap. 10. *Times hominem*, inquit, *Chris- A
fiane*, quem timeri oportet ab *Angeli*, *siquidem Angelos judicaturus es*: quem timeri oportet à *Damo-
niis*, *siquidem & in Dámones accepisti potestatem*.

XII. Ex duobus, quos attulimus, Petri & Iudeæ locis, & altero illo Matthæi 8. 29.
Et ecce clamaverunt dicens. Quid nobis, & tibi Iesu, fili Dei eis venisti hic ante tempore torquere nos? in eam prolapsus est sententiam Origenes, nullas nunc Damonibus irrogari poenas, neque portio iri irrogatum, donec extremo iudicio supplicis æternis addicantur. Id proponit dogma Hom. 8. in Exod. & ex 8. Matth. v. 29 confirmat, penasque inter hominum & Daemonum id interesse vult, quod illi castrigentur in hoc mundo, ut purgatores ad futurum seculum pergaunt, & ultra Diabolo sive non efficiantur in pena; hi vero neque corripiantur pro peccato. neque flagellentur, & omnia namque eis servata esse in futurum: cuius hanc rationem subdit: quoniam indigni sunt qui in presenti seculo corripiantur, sed in futuro recipient merentur. Conscientia sunt quæ ex Origeni subministrant Catena in Exod. 20. 5. Cœntra Christum inquit, i. διάβολος ἀπέτιε διατήσιαν την, τα βλάπτεις κρέμου. καὶ εἰ τὸ πέρι, εἴ τι μάταιον. οὐ γὰρ ἔδει εἶται τῷ περιεργῷ τῷ λαθεῖ τὸ διεύ. οὐδὲ σῶμα τὸ διάβολος, κύνεις, μὲν θυμόν τινι λίγησκες, τοι τὸ διάβολος ἐργάζεται, τοι τοι σωματικῶν αἰώνων αἰρετας, οὐχίτων κορεσθεῖντος κατόπιν γὰρ τοι μάταιον εἶται τοι λαθεῖντος πινακεστας. εἰ δὲ τι δέσμον περιεργοῦτο, τότε κατόπιν μάταιος, εἰσ τοι δέσμον περιεργάζεται. μηδὲ τοι ταῖς εἰς τοῖς καθηπτικοῖς στοιχείοις αἰτηπούσατο. Aliam adducit cassianum Homil. 13. in Num. postquam cumidem Matthæi locum ad testimonium citavit: Et ob hec, inquit, neque F Diabolum r. movit à principatu sancti huic, quia adhuc opus est opera ejus ad perfectionem eorum qui coronandi sunt; opus est adhuc opera ejus ad exercitii certaminum & victoriarum beatorum. Subiungit postmodum Balaami idcirco incantamentis Deum intercessisse, quia alterum alioquin evenire necesse erat, vel Populum Dei perditum dari, si Daemonibus à Balaamo acceritus arbitrij sui facultati libere obsecrari licuisset; vel si arbitrij sui libertate deminuti fuissent, sufficere hoc, damnasse rationabilem creaturam, & ante tempus intulisse iudicium, & impeditio omnibus, qui adversam eos in agone certantes poterant coronari: Si enim Damonis asperatur libertas arbitrij, nullum ultra impugnaturum athletum Christi; nullo autem impugnante, nec certamen aliquod futurum; & sublato certamine, nullum futurum premium, nullam victoriam. At Homilia 15. in Iof. novum quid ac memorabile comminiscitur: quotiescumque enim Damon aliquis post paratas

A homini pio infidias, victus est ab eo, pugna excedentem cestus artemque reponere, & apud Inferos, vel destinatum sibi locum abeuntem non amplius hominibus ad nequitiam follicitandis operam suam conferre: hinc imminentio Dæmonum tentatorum numero facilius esse ad Christi fidem aditus, pluresque ad Deum converti, quam cum integris copiis nefariori illi hostes decerabant; id quod Scripturarum demum auctoritate conatur probare. Cū ait autem Adamantius Homil. 35. in Luc. Neque enim omnes omnium sunt adversarij, sed singuli singulos habent, qui ubique eos sequuntur, & sunt comites: id ita conciliari potest cum superioribus: quos vinci ab hominibus, & viatos dixit tandem ijs absistere, eos significavit qui per intervalla faciunt impressiones & bellum adversus homines movent; qui autem perpetui comites hominibus assignati adherent, ijs vero jus suum integrum etiam superat & hominum pietate confutatis remanent. Planissime vero sensus super hoc argumento fuos enarrat libr. I. &c. cap. 6. quem locum jam supra produximus: Invenim tam in his que videntur, & temporalibus seculis, quam in illis que non videntur, & eterna sunt, omnes isti pro ordine, proportione, pro modo, & meritorum dignitatibus dispensantur, ut alij in primis, alij in secundis, non nulli etiam in ultimis temporibus, & per majoria de gravitate supplicia, nec non & diuina, ac multis, ut ita dicamus, seculis tolerata, a posterioribus emendationibus reparati & restituti eruditioribus, primo Angelicis, tum deinde etiam gradua virtutibus, & sic per singula ad superiora procedenti, usque ad ea que sunt invisibilis & eterna perveniant, singulis videlicet quibusque caelestium Virtutum officiis quadam eruditione in specie peragratis.

XXIII. Vanus sanc esset ac supervacaneus labor, Patrum omnium nomina & verba
C producere, quotquot post admissum scelus non statim in Tartarum detrusos Angelos sen-
tire, sed *damni* licet *pæna*, ut vocant, affectos, *pæna* tamen sensus ac suppliciorum esse ex-
pertes. Consulatur Bellarminus libr. 1. De beatit. Sanctor. cap. 6. Gravius illud est, quod
Patrum illorum complures sensisse refert Eusebius, ne eternis quidem cruciatibus scelis
damnatum scivisse Diabolum, antequam publice illud Christus ac palam prædicasset. At Ench. His.
que hinc in omne nequitius genus prorupisse, pænissimum hæreses disseminasse narrat Irido-
rus Pelusiota, libr. 2. Epistl. 90. ἀναρτεὶς δὲ τοῦτον ιανὸν ποταμὸν τὸ δέσμον, αφεῖσθαι τοιούτο
καὶ τοῦτο, καὶ τὰ αἴσθητα τέλον. *Auditio sententia adversum se late decreto, acris spiravit in nos, &*
hæreses peperit. Origenissat ipse Eusebius libr. 7. De præpar. Evang. in eo capite quod inscri-
ptum est: οὐδὲν μέσον τούτων, ubi postquam Dæmones propter impietatem in Tar-
D tarum precipitatos fuisse dixit, partem exiguum ad exercendam pitorum hominum sancti-
tatem circa terram fecisse moram, ac idololatriam in homines in vexisse tradit. Origenissat
& Cassianus Collat. 7. cap. 17. ubi profligari Dæmones, & pugna excedere statuit, quotief-
cunque ab hominibus vita ea expugnantur, quibus ipsi præfunt. Vr autem carceret his Pa-
trum subsidis Origenes noster, hæreses nota nondum decreto illi apposita est, quod *pæ-
nam sensus* à Dæmonibus removet, donec postremo judicio in abyssum relegentur.

νοις αἴσθητις εἰσὶ ἀγέλει, οὐς ὁ Σωκράτης λέγω. ἀγέλη Φεδροῦ μὲν εἰμι, λίγα πλέον. Από τους δύο τούτους, οὐδὲν μάλιστα ἔχει τοῦτον· οὐδὲν εἶναι λογοτέλεια τὸ μὲν φύσιον τοῦτον συνεπειταί, οὐδὲν εἶναι λογοτέλεια τὸ μὲν φύσιον τοῦτον συνεπειταί, οὐδὲν εἶναι λογοτέλεια τὸ μὲν φύσιον τοῦτον συνεπειταί.

XXV. Hoc Adamantij dogma convellit Cyrillus in Iohann. i. 6. multoq[ue] ait iam ante Origenem, ipsumque adeo Iohannem Evangelistam, credidisse Iohannem Baptis[tam] non hominem fuisse, sed Angelum, ejusque erroris evertendi causa adscripsisse Iohannem Evangelij scriptorem: *Fuit homo.* Anonymus apud Photium Cod. 117, Origeni objectum refert, dixisse illum, ὅτι εἰναὶ τοῖς θεοῖς εἰς τὸν οὐρανόν εἶπεν οὐδεὶς δέ τις θεοῦ. Pro ἡγεμονίᾳ legit Andreas Schottus: ἀριθμός τοις εἴσοδοι τοῦ οὐρανοῦ εἴσεσθαι. vertit enim: *Sanctos Angelos delapsos in mundum venisse, non ad aliorum obsequium.* Quicquid modo legatur, apparel calumnia. At Hieronymus priorem Origenis locum ē Tom. 2. in Iohann. tangit in Aggai 1. *Quidam putans,* inquit, *& Iohannem Baptis[tam], & Malachiam, qui interpretatur Angelus Domini, & Aggeum quem nunc habemus in manibus, fuisse Angelos, & ob dispensationem & afflictionem Dei assumisse humana corpora, & inter homines conversari. Nec mirum hoc de Angelis credi, cum pro salute nostra etiam Filius Dei humanum corpus assumisset. Et ob hanc causam etiam de Apocryphis probet testimonium, ubi dicitur quod Jacob qui postea vocatus est Israël, Angelus facit, & propterea supplanteaverit fratrem in ventre matris sua, & Iohannem quoque ad vocem Mariae matris Domini exultasse in utero Elizabeth, & omnium rationabilium unam esse naturam, & ob hanc causam homines qui placuerunt Deo, equales Angelis fieri. Hoc illi sentiantur. Ceterum nos nuntiam Domini, idest Angelum, qui Hebraice cicitur Τεχνή, simpliciter Prophetam dictum recipiamus; ab eo quod Domini voluntatem populo nuntiaverit. Sic & Procemio Commentariorum in Malachiam: *Nec putandum est iuxta quendam opinionem, Angelum venisse de celo, & assumisse corpus huc eum, ut Israëli qui à Domino mandata loqueretur. Et paulo post dogma illud Origeni nominatum adscribit: Scripti, inquit, in hunc librum Origenes tria volamina; sed historiam omnino non teigit, & more suo totus in allegoria interpretatione versatus est, nullum Esdræ faciens mentionem, sed Angelum putans fuisse qui scripsit, secundum illud quod de Iohanne legimus: Ecce ego mittó Angelam meam ante faciem tuam. Quod nos omnino non recipimus, ne animarum de celo ruinam suscipiente compellamus.* Idem in Epistola i. 26, quae est ad Evagrium: *In fronte Genesios, in prima Homiliarum Origeni reperi scriptum de Melchisedec; in qua missipliciter sermone disputant, illius devolutus est, ut cum Angelum diceret, istudque pene argumentum, quibus Scriptor tuus de Spiritu sancto, ille de supernis virtutibus est locutus. Transfiri ad Dydymum sed stolidum eum, & vidi hominem pedibus in magistris iisse sententiam.* Longe ergo ab hoc errore absuit Hieronymus, cui ipsum tamen in Comment. ad Psalm. 23. favisce sufficiat Genebrardus. Quod certa ita non esse deprehenderet, quisquis totam Psalmi hujus narrationem curiosis oculis perultrayserit. Hieronymo id quoque reprobravit Rufinus Invect. 1. his commotus quæ in Ephes. 1. 4. scriptum habent illius Commentarij. Sed culpam hanc à se deprecatur Adolog. 1. ad Rufin. cap. 8 & 6.*

Ceterum iminero culpat Iohannem Sixtum Senenfis, quod Homil. 23. in Luc. septem Ecclesiarum Episcopos, quos Iohannes in Apocalypsi ratione officij Angelos appellat, vere fuisse Angelos, veramque Angelorum naturam habuisse dixerit; nec harum enim Ecclesiarum Episcopos illic putavit significari, sed earum gubernationi praefectos Angelos.

X XVI. De Angelis tutelaribus paradoxa quoque multa habet, quorum omittenda nobis non est disquisitio. In Cantico Mosis extat comma illud: *Quando dividebat Altissimus Gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israhel.* Pars autem Domini, populus eius: Jacob fanticulus hereditatis eius. Hac Ebrais consonant; at ex lectiorum varietate, quam alio loco expendimus, verterunt LXX Interpretes: *¶ deus separavit gentes.* Hos cum alibi passim, tum hic fecutus est Origenes, atque inde sibi finxit tunc primum. Gentibus, cum in variis linguis, varioque populos ad turrim Babel dissipata sunt, assignatos fuisse Angelos, ut curam earum pastorum instar gererent, & primitas ex iis Deo offerrent, homines nimurum qui meritis praecellerent & virtute, coniuncte pias cogitationes; & ut hominibus sibi destinatis ad comparandam salutem auxilio essent: quo graviori autem scelere sepe in communi has perduellione unaquaque gens alligasset, F co durioris Angeli, poena causa, imperio fuisse subiectam; Deum autem ipsum regendam suscepisse Gentem hanc quæ antiquam loquaciam retinuit; sed ita tamen ut si minus ei dicto audientem se praberet, ad Angelorum praefecturam transfirat; atque alia itidem Genes aperiorum Angelorum experirentur imperia, si leniorum iussa detrectassent; mollioribus interim Dominis, ad sarcinam commissorum sibi hominum: ¶ Iram, alias seniorum principum imperio subtrahentibus, & ad sepe convertentibus: hinc exhereditatis Israhel ascitis a Christo Gentes fuisse; Angelos quoque pro meritiorum suorum ratione harum illarumve Gentium regimere fuisse sortitos, Deoque appellari, quod à Deo dati sint, Dominos quod à Domino potestatem acceperint. *¶ nam etiam haec prodit* Origenes non uno loco. Videatur Homil. 16. in Genes. & Homil. 11. in Num. in qua supra

A commemo^{ratis} hæc adiungit, alios quoque fortasse extrinsecus esse Angelos, qui ex universis Gentibus fideles quoque congregent, easque gubernent, cum à Christo ipsis gubernentur, qui non tam Rex dicitur, quam Rex regam; & non tam Dominus, quam Dominus dominium; additique paulo inferius magnam sollicititudinem Angelos adhibere iis excolendis, quos studio suo ac diligentia ab erroribus ad fidem traduxerint. Sed & Homiliam 23. in Iosue adiri jubeo, & duodecimam in Lucam in qua nationum præfides Angelos sub imposito sibi onere fatigentes jam, ac labori impares, Christi adventantis auxilio fuille sublevatos affirmat: ac librum 1. *et cetera*, cap. 8. & librum 3. cap. 3. ubi principem Tyri, & principem Periarum, & principem Gracorum, quorum mentio fit Ezech. 28. & Dan. 10. Virtutes quasdam spirituales esse assertit; bona fine, an malas, hoc loco non definit; at definit B Homil. 35. in Luc. & principes illos, Dæmones interpretatur. Neque sane in eo confidunt inter se Patres, Dæmones eas esse decerentibus aliis, aliis Angelos, corumque concertationes à Daniele expositas in rectum sensum trahentibus.

Atenim difficilis videtur Origenianæ hujus commentationis ratio; nam si *Constituit Altissimos terminos populorum, juxta numerum Angelorum Dei*, fuerit Angelorum numerus oppido exiguis; non multæ siquidem Gentes orbem incolunt. Verum expedita est responsio; nec enim quidquid uspiam Angelorum est, orbi huic regendo deputatum intelligit Adamantius, sed selectis aliquibus exinferioribus ordinibus Angelis id munus fuisse impositum; ex iis porro nonnullos totis præfectis Gentibus; alios Provinciis; Vrbibus alios, Ecclesijs, artibus, disciplinis, singulis quoque hominibus, & rebus etiam inanimis, C ut mox demonstrabimus; illoque in hoc etiam munere sibi succedere invicem; & plures nonnumquam homini uni adiustere, & omnia Angelis plena esse.

XXVII. Dixi Ecclesiarum etiam regimen Angelis Origenem assignasse: geminum siquidem unicuique Ecclesie præfessi decrevit Episcopum, aspectabilem alium, alium sub oculis neutiquam cadentem; suadente Apocalypsi secundo capite, ubi multa de Angelis Ecclesiarum Asiaticarum curæ præfectis differuntur. Quæ sententia, quoniam tralatitia est, & Patrum consensu subnixa, addemus ea solum Origenis verba ex Homil. 23. in Luc. *Ego non ambigo & in cœtu nostro adesse Angelos, non solum generaliter omni Ecclesia, sed etiam* sigillatum: *de quibus Salvator ait: Angelii eorum semper vident faciem Patris mei qui in celis est.* Duplex hic adest Ecclesia, una hominum, altera Angelorum. Si quid juxta rationem, & juxta Scripturam dicimus voluntatem, latentur Angelii, & orant nobiscum. Et quia presentes Angelii sunt in Ecclesia, in illa dantaxat que meretur, & Christi est, propterea orantibus famini precipitur, ut habent velamen super caput propter Angelos, utique illos qui assistunt Sanctis, & latentur in Ecclesia.

XXVIII. At de Angelis hominum custodie præfectis, quid sentiret Origenes, certum non habuit. Nam primum relinquit dubium, singulifine hominibus, an Christi fidem solum professis, & sanctis custos Angelus assignetur. Posteriorius illud tueri videtur Homil. 20. in Num. & Homil. 23. in Ios. sed affverantius etiam Homil. 1. in Ezech. Non sufficit, inquit, *num cœlum aperiri: aperiuntur plurimi, ut descendant, non ab uno, sed ab omnibus cœli.* Angelii ad eos qui salvandi sunt. Et mox: *Quando autem viderunt principem militie cœlestis in terrestribus locis commotari, tunc per apertam viam ingrediuntur sequentes Dominum suum, & parentes voluntati ejus, qui distribuunt eos custodes credentium nomini suo.* Tu heri sub Demonio eras, hodie sub Angelo. Nec multo post: *Omnia Angelis plena sunt: veni Angele, suscipe sermone conversum ab errore pristino, à doctrina Demoniorum, ab iniuriantem in altum loquente: & suscipiens eum quasi medicus bonus conforo atque instituo.* Parvulus est; hodie noscitur senex repersuscens, & suscipe tribuens ei baptizandum secunde regenerationis, & advoca tibi alios socios ministerij tui, ut cancti pariter eos qui aliquando decepsi sunt, eradiatis ad fidem. Animadvertisendum & illud est libr. 2. *et cetera*, cap. 11. Postea autem & tertio sensu illud intelligi de divisione ista, ut quoniam unicuique fidelium, etiam minimus sit in Ecclesia, adesse Angelus dicitur, qui etiam semper videre faciem Dei Patris à Salvatore peribetur; & hic qui utique unum est cum eo cui praetaret, si per inobedientiam efficiatur indigens, auferri ab eo Angelus dicitur: & tunc pars ejus, id est humana natura pars avara à Dei parte cum infidelibus deputatur, quoniam commonitio appositi sibi à Deo Angelii non fideliter cum custodivit. Tomo quoque 13. in Matth. p. 311, solis iis Angelicam videtur assignare tutelam, qui ea dignos præstiterint: *την τερπήσθων, οὐκέτι αὐτὸν εἰς τὸ δέκατον αἴρεται τὸ διάδημα τοῦτο, καὶ μὴ τείχους εἰσερχόμενος.* & Tomo sequente pag. 361, annon anima quæ Angelii tutelam fuerit promerita, ei nubat, ita inquirit, ut id affirmare videatur; additique eam huiusmodi præsidij gratia posse excidere, si qua labe fecunda reperiat; alterique subiici Angelo, atque item alteri, prout eorum ope & confortio indignam se præstiterit; nec Angelii, à quo semel repudiata est, patrocinium iterum sibi spondere posse. Utitur ad hæ libri Pastoris auctoritate, qui homines Christum professo Michaeli subiici docet, sed propter voluptatis studium, in tutelam alterius, qui delicijs præst, transfire, tum alteri tradi qui poenis, ac ei demum qui poenitentia præfetus est. Rursum Homil. 23. in Luc.

Angelos praesentes esse docet in ea solum Ecclesia que meretur, & Christi est. Sed & mihi A
pene illud exciderat, quod ait Homil. 5. in Num. Inflati enim sunt, qui indigent adiutorio Ange-
lorum Dei, ut ne a Dæmonibus subruantur, & ne corda eorum sagitta volante in tenebris terebrentur:
& quod libr. 8. contr. Cels. ubi datam esse Dæmoni adversum impios potestatem & impe-
rium fatetur; sanctos autem à Christo protegi, qui contra Dæmonum assultus Angelos
suos tutores iis addidit. Id quod fuisse videtur Origeni Davidicum illud Psalm. 33. 8.
Castrametabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.

In contraria autem alibi discedit, & neminem afferit Angelico carere præsidio: puta
Tomo 13. in Matth. p. 310, ubi Lunatico huic, quem curavit Dominus, Angelum bonum
adfuisse docet, tum etiam cum à Dæmons vexaretur, & nondum salutarem Christi opem
senissem: *καὶ ἦρεν τὸν λαόν τοὺς ταῦτα ἀπέστρεψεν εἰς τὰς λύτρας αἱρέπειν τὸν
χριστὸν μητρὸν τοῦ ἀπέστρεψεν.* Illustrior etiam est locus alter ex Homil. 35. in Luc. in quo
parvolorum qui Ecclesia dederunt nomen, Angelos faciem cœlestis Patris semper vide-
re asseverat; qui vero ab Ecclesia alieni sunt, eorum Angelos ad cœlestis Patris faciem oculos
attollere non audere; & pro hominum sibi subditorum meritis ac virtutibus, plus,
minutus, vel semper, vel numquam Dei vultum contemplari posse. Quinetiam unicuique
Angelos duos, bonum unum, malum alterum adesse non uno loco pronuntiavit, ut paulo
inferius ostendemus.

Dubitata præterea Origenes, utrum ab ipso statim ortu Angelus comes homini electo,
& saluti destinato adjungatur à Deo, an à baptismo. Prosternit locus Tomo 13. in Matth. pag.
331. ubi illud Evangelista explanans: *Videte ne contempnatis unum ex his pusillis, quare annos* C
qui in Christo parvuli sunt & imperfecti, Angelorum custodia egant; maiores autem &
perfecti, Christi ipsius. Tum quætionem commemoratam proponit, ecquid postquam
natu sunt infantes, an postquam renati, Angelorum custodum confortio fruantur. Vtram-
que locis è Scriptura quæritis fulcit sententiam, sed priorem pluribus; posteriori vero
consequens esse agnoscit, Angelis Satana subditum esse hominem, quamdiu fidem Christi
non suscepit. Infolens autem ad damnum est quod adiicit, Angelum fortasse homini
nascenti custodem additum, malum initio esse; Christi deinde doctrinam capessente puer-
ro, eodem facere progressus Angelum, & faciem demum cœlestis Patris spectare: vel
fortasse Angelum homini, vel hominem Angelo salutis austorem existere: nonnullos
vero è tutelarium Angelorum numero Patris cœlestis aspectu semper frui. Deinde oppo-
nit sibi quod in Actis Apostolorum scriptum est, pulsante otiuum Petro, qui intus erant,
ipsius esse Angelum pronuntiassse; non ergo perfectus Christum, sed Angelum itidem ut
reliquis adfert; responderet pro dogmate sententiam illorum neutiquam esse habendam,
qui sic sentiunt. Itaque Homil. 24. in Num. justis & electis ipsum adesse Dominum, infe-
rioribus vero Angelos disertis verbis affirmat. Sic ipse tamen Homil. 11. in Num. Quam-
vis & ipsi Apostoli Angelis utiatur adiutoriis ad expendum predicationis sua munus, & opus Evan-
gelij consummandam. Sic enim dicebatur in Actibus apostolorum, quia Angelus Petri esset, qui pulsaret
ad ostium. Similiter ergo intelligitur esse & aliis Pauli Angelus, sicut est Petri, & aliis alterius Apostoli,
& singulorum per ordinem. Quorum similia habet Hom. 23. in Ios.

XIX. Præter homines, hominumque conventus ac societas, tum Ecclesiasticas, E
tum politicas, Angelorum cura permisssas, alia quoque in anima regimini ipsorum subdia-
ta esse decrevit, variaque hæc illos meritis suis fortitos offere, ut si qui bestiis præsent, feri-
nis id actibus sint consecuti; qui vero Sanctorum preces Deo offerre jussi sint, sua pietate
id muneric promeruerint: hinc Raphaeli medicina studium fuisse commissum, pro sua
in homines caritate; Michaëli, orationum Deo offerendatum mandatum fuisse munus; Gabrieli, bellorum administrationem. Legenda in eam sententiam Hom. 4. in Num. qua
plantis, animalibus, animaliumque foetibus, exercitibus, rebusque aliis terrenis, sed &
sanctis operibus, rerumque divinarum tradendæ scientia Angelos præfere afferit, caven-
dumque sane in terrenis dediti actibus & corporeis, inter deputatos iis administrandis
Angelos reperiuntur. Legenda & Homil. 23. in Ios. & Homil. 10. in Ierem. & cap. 7. libri F
1. *τοῖς ἀργαστοῖς*, & liber 8. contr. Cels. quo Epicureum illum confutans Philosophum, rerum
omnium, quæ in his inferioribus geruntur locis, procurationem in Dæmons transcri-
bentem, Angelis quasi ex iure manu consertum reperit, mala solum, & incommoda, & quæ
humano generi noxia sunt, sterilitates puta, calamitates, siccitates, pestilentiam, aliaque
id genus ad auctores Dæmons referens, divino judicio certis temporibus hanc adversum
homines potestatem nancientes, sed adversum impios præfertim, & à Dei cultu alienos.
Verumtamen libro *τοῖς ἀργαστοῖς* 3. cap. 3. disciplinarum, & artium potestatem spiritualibus qui-
busdam mundi hujus energijs ac Virtutibus adscribit; atq; inde existere furores poëticos,
divinationes & magiam arbitratur. Quæ sane ex Gracorum, Musas quasdam doctrinaram
præfides, & Deos *μουσαράς* fingentium, Theologia videntur esse perita.

A XXX. Haec tenus de alterutra Angelorum vel bonorum vel malorum stipatione, Gentibus, hominibus, & inanimis etiam rebus addita, iuxta Origenis sententiam differimus. Nunc de utrotumque, bonorum simul & malorum Angelorum Gentibus & hominibus adsentientium comitatu quænam ab eo tradita sint, disputemus. Malos Angelos haud secus ac bonos in Gentes tenere potestatem scitum est Origenis libr. 5. contr. Celsum, & Hom. 12. in Luc. *Neque enim, inquit, fas est credere malos Angelos suis praefesse provinciis, & bonos non eisdem provinciis habere permisas.* Leges similia libr. 3. & ap. 3. & Hom. 9. in Genes. in qua Apostolis verbum Dei predictantibus ad iracundiam concitatos fuisse dicit Angelos illos, qui singulas quaque nationes imperio premebant. Cui adstruendo citatum usurpat locum è Cantico Mosis, Deuteron. 32. 8, 9. quem & Hom. 35. in Luc. ad eisdem malos Angelos interpretando convertit. Eundem vero Homil. 8. in Exod. super hoc argumento proferens, non satis appetit ad malos, an ad bonos Angelos pertinere velit. Ad bonos vero aperte refert Tom. 13. in Iohann. p. 243. 244.

Hominibus vero singulis geminos adesse Angelos, bonum alterum, alterum malum decernit libr. 1. in Epist. ad Rom. & ex Scripturis sacris saepe id se docuisse ait Hom. 23. in Ios. & per Genium Principis, quem Daemonem esse dicit ipsi nascenti appositum, jurari vetat libr. 8. contr. Cels. *κατεπιθετος εστι μαλαχος, inquit, ημιν ιερος το μη διδουσι μετρησαι διαμορφη απο των πολλων ανθρωπων την επιθετοντα την επιθετοντα επιθετοντα επιθετοντα.* Dogmati huic praesidium asciscit ex Herma Pastore, & Barnabæ Epistola (qui libri ad hanc diem superstant, eamque continent doctrinam) libr. 3. De princip. cap. 2. & Homil. 35. in Luc. C ubi ait adverfarium, & infidiatorem à nobis nulquam recedere, sed ad Principem, Gentis nimirum praesidem Daemonem nos deducere, & à se servatos adversus Principis alterius, rapere nos volentis, infidias sistere: Christum autem Principes omnes viciisse, & terminos eorum transeuntem captivos populos ad se in salutem transtulisse. Addit deinde: *N-que enim omnes omnium sunt aduersarii, sed singuli singulos habent, qui ubique eos sequuntur, & sunt comites.*

Quid quod singulis hominibus non unicum tantummodo Angelum, unicumve Daemonem, sed totas Angelorum, Daemonumque cohortes adjungit Homil. 4. in Psalm. 36. Numquam enim, inquit, *solum est justus, sed ne unius quidem, aut duorum, vel trium tantummodo Angelorum societate subserviret, sed exercitus ei Virtutum celestium praefestus est:* quod non ad spiritalia D tamen bona conferenda restrigunt; sed ad corporea etiam prorogat Homil. 20. in Ios. Constat ergo multas esse Virtutes intra nos, quibus vel animarum nostrarum, vel corporum cura permissa est; cui defendendo uititur scriptio quadam Apocrypha, quam Enoch librum esse suppicari possit, Homil. 35. in Luc. Legimus, inquit, si tamen cui placet hujusmodi Scripturam recipere, *justitia & iniquitas Angelos super Abraham salute disceptantes, dum utraque turma suo eum volunt cœti vendicare.* Ex Daemonе autem, cui nomen Legio, miseri illius in sepulchretis habitantis corpus occupante, & plurimis simul Daemonibus nos probat circumfideri; quippe vitio unicuique praesesse Daemonem unum, eique subjectos esse Dæmones complures, qui ad vitium hocce propagandum subserviant; omnes autem Principes, peccatorum incremento prefectos, supremum unum ducem, velut militia sua magistrum habere. Cum autem multis simul laborare posset vitiis homo, & laboret persæpe, tunc à multis eum simul Daemonibus infideli. Quod ita tamen ab Origene intellectum puto, temporarias esse has complurium Daemonum, Angelorumque affectiones; constantem autem & per totius curriculum vita perseverantem certi aliquius Angeli itidem & Daemonis stipationem, nascenti cuilibet homini decretam & attributam.

Potro post administratum tutela nostra munus, statum iri Angelos in judicio, & impetrata sibi provinciae rationem reddituros ipsius persuasio fuit. Quam quoniam jam ante excusimus, properemus ad alia, & placita sua super Angelorum tutela unde hauserit, & quoniam sibi patrocinium spondere posset, exquiramus.

F XXXI. Praevererunt illi in ea opinione de hominis uniuscuiusque socio ac stipatore Genio Gentiles Philosophi, qui hominum & locorum praefides Genios, non è superioribus Deorum, sed ex Deorum de plebe ordinibus accersitos confessi sunt; Plato vero præcipue (ut Clemens Alexandrinus agnoscit) cum alibi, tum in libr. 10. De republ. versus finem. Cujus doctrinam ita edisserit Plotinus Enn. 3. libr. 4. ut qui ea perspexerit attente, dubitare minime possit, quin sua è Platone, Platoniconve lucubrationibus Origenes transulerit: nam & Daemonis praesidium anima largitur, & secundum anima mutationes, mutari Daemonem putat, & eum anima Daemonem, postquam corpore soluta est, imminere censet, qui eam rexit dum corpus animaret; & externos præterea ac internos anima unicuique adesse Dæmones, ex eius verbis perspicuum est. Hinc Apuleius in libello De Deo Socratis: *Ex hac ergo, inquit, sublimiore Daemonum copia Plato autem singulis hominibus in vita agenda testes & custodes singulos additos, qui nemini conspicuus semper adsit, omnium non modo actio-*

ram testes, verum etiam cogitatorum. Ac ubi vita edita remeandam est, eundem illam, qui nobis prae-
dius fuit, raptare illico & trahere veluti custodiam suam ad iudicium: atque silic in causa dicenda ad-
ferte; si qua commentarii, redargere; si qua vera dicat, assertare; profus illius testimonio ferri sen-
tentiam. Itaque summa religione Genius ab antiquis colebatur: Censorinus cap. 3. De die
natali: Genius igitur potissimum per omnem etatem quotannis sacrificamus. Quanquam non solum hic,
sed & alijs sunt præterea Di complures hominum vitam pro sua quisque portione administrantes, quos
volentem cognoscere Indigitamentorum libri satis edocebunt; sed omnes bi semel in unoquoque homine
numinum suorum effectum repræsentant: quoicunque non per omnem vitam spatiuum nouis religionibus arcessan-
tur. Genius autem ita nobis observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed
ab utero matris exceptos ad extreum vitæ diem comittetur. Nota præter perpetuum Genij comita-
tum, Deorum complurium ministerio vitam humānam juvari Prícos illos putasse, quod B
Origenianis sententiis consonat. Atque ea sane persuasio ad Veteres illos è facris volumi-
nibus profecta primum, sed profanis subinde figuris deformata manavit. Hæc ipsa quo-
que inidem in Ecclesiam, Ecclesiæque Patres, sed purior & defacatioñ profluxit.

XXXII. Verba Mosis è Deuteronom. 32. 8, 9. codem propemodum defluit Eusebius
ac Origenes. Universis quippe Gentibus Angelos praesides à Deo appositos docet, Filium
autem Dei suscepisse regendum Israëlem, quicunque nempe Patriarcha Iacobi pietatem
imitati, nomine ejus appellari meruerunt. Atque hæc Demonstrationis Evangelie. libr. 4.
cap. 7. Tum in sequentibus scribit Angelos illos, sive potius Angelorum tutela commis-
sos homines à Dæmonibus oppugnari fuisse cœptos, magnaue ex parte in eorum potesta-
tem fuisse redactos; quoad laborantibus & oppressis succurreret Christus, impiorumque C
Dæmonum tyrannidem profligaret. Ita & Augustinus in Psalm. 88. Non clausit Deus fontem
bonitatis sue etiam in alienigenas gentes, quas sub Angelis constituerat, portionem sibi faciens populum
Israël.

Ne conflictus quidem illos Angelorum inter se, & prælia, homines sibi commissos in-
vicem subtrahere, sibique subjicere volentium sine adstipulatoribus proposuit Origenes:
quos inter recensendi sunt, quotquot citatum Danielis decimum caput ad bonos Angelos
convertebuntur. Nam si Princeps regni Persarum, Angelus quippe bonus, cum Michaële
velatus est, Angelos bonos inter se dimicare fatendum est. Principes autem regni Per-
sarum, & Græcorum bonos esse Angelos existimarent complures; velut Theodoreus in
hoc Danielis caput, Isidorus Pelusiota libr. 2. Epist. 85. Iohannes Chrysostomus in Homili- D
e cujusdam in Christi Natalem fragmento, quod exhibet Photius Cod. 277. sed im-
primis S. Thomas p. 1. q. 113. art. 8. qui quomodo inter se discordare possint Angeli, ex-
ponit.

Varia autem hac ipsis injuncta fuisse pro meritis officia, post Origenem Isidorus quo-
que Hispalensis affirmavit. Unicunque etiam, inquit libr. 7. Orig. cap. 5. sicut predictum est, pro-
pria officia sua iniuncta, que eos promeruisse in mundi constas exordio. Nam quia Angeli & locis &
hominibus presunt, per Prophetam testatur Angelus dicens: Princeps regni Persarum resistis mihi. Unde
apparet nullum esse locum, cui Angelis non presunt: presunt enim & auspiciis operum omnium. Hic est ordo
vel disiunctio Angelorum, qui post lapsum malorum in celum vigore steterunt.

Refrætaris adverius Angelorum jussa hominibus alpiores imponi duces definivit E
Adamantius: si minus novos adscribi Principes rebellantibus hominibus, at priores certe
detrahi Baffilius censuit. Sic enim habet in Isaiae 5. 5. μέτωπον δὲ τὸν ιησούς οὐκ ἤγειραν
άγιοι τὸ παρεμβάλλοντα κύνα φοβερόν τὸ κύνον, εἰ αὐτοὶ τοι εἰσερχομένοι θύμον τῷ τῆ
ἀπελευθερίᾳ πάραν, εἰ γυναικῶν τοῖς τοῦ θεοῦ αἵτοι διατελεῖσαν. Fortasse autem
unusquisque nostrum habens Angelum sanctum, castrametantem in circuitu timentium Dominum, in
peccatis detrahens, obnoxius fiat intentate sibi plaga, & spoliabit muro, custodia scilicet sanctorum Vir-
tutum. Neque defunt sane, quibus ne nunc quidem satis liquet idemne perpetuus homini
unicuique comes Angelus adhæret, an alias alii in eo munere excipient.

Origeni rerum omnium etiam inanimarum custodiā Angelis deleganti favet Chrysostomus Homili. Natal. Christi apud Photium Cod. 277. Ιεπον οὐδὲ αἴγαλος καὶ τὸ κλι- F
ματα τὸ οἰκουμένης, θεατὴς τον οὐρανὸν εἶπεν, οὐκ εἰ μαστίχα λέγει, οὐδὲ ιερούς ιερούς. Ιεπον δὲ θεα-
της εἶπεν καλλιαράσσοντα, οὐλον καὶ στάλιον, καὶ θάλασσαν, καὶ γῆν, καὶ τὸ οὐρανόν προτείνει τὸ τὸ αἰθέριον ζεντανον τὸν. Conflituit Deus Angelos secundum clima ta orbis, ut singuli curam gererent, quemadmo-
dum ait & Moysi, singularum Gentium. Conflituit autem ad inanimam creaturam regendam, Solem,
& Lunam, & mare, & terram, & quæ in iis sunt, ut hominum usibus inservirent.

De gemini Angeli, boni nimirum & mali satelliti, quam tradidit doctrinam, hanc non
ab Herma solum & Barnaba, sed à Dictatore etiam suo Platone accepérat, cuius verba hac
& libro 10. Legum refert Theodoreus Serm. 3. De cutaneis. Græcor. affect. Λυγίῳ δὲ διο-
κούσας, Εποικουσας τάσι τοις πανταχοῖς υπημένοις λέγοντος σου, καὶ τὸ εἰπεῖσθαι διοικεῖν αἰγαλην φάναι-
το γῆν στήλας τὴν πλειστον τὴν ιησούς οὐρανὸν εἰπεινεμένας. Μονίμῳ μὲν ἐτοπίσατο μηδὲν οὐρανὸν, τὸ δέ

A genitio, & trivis nra doxatibus ipsa. Cum autem dicas animam gubernantem, & insitam omnibus que ubique moventur, & ceteram quoque gubernari illam necessario dicendum est. Quid igitur? unam ne an plures? Ego pro vobis respondebo. Ne pauciores duabus statuamus, nam que bona conferat & eam que contraria possit efficiere. In eo autem Adamantius plurimos habuit consentientes, sed Cassianum praesertim Collat. 8. cap. 17. & libr. 13. cap. 12. qui idem Hermæ testimonium adducit; atque dogmatis hujus tamquam falsi & errore implicati nomine, & hunc, & illum, & Origenem præterea Bellarminus castigavit. Quod non fecisset fortasse, si in eadem Bellarmino. De script. Eccl. esse cauſa Gregorium Nyssenum meminisset. Eadem quoque Cassiano prævixit Origenes, in l. Pastor. cum unicuique vitio suum præsidem esse attributum definit; quod licet parum habere videatur probabilitas, ab insignibus tamen aliquot Scholasticis non omnino repudia-

B tum est.

Ad excusandum Origenis errorem de judicio in Angelos tutelates olim statuendo aliqua superioris propofimus; nunc quoniam Patrum suffragii & auctoritate pugnamus, ad elevandam opinionis hujus invidiam Hieronymum Origenis suffragatorem adducemus. Is in illud Michææ, cap. 6. v. 1, 2. *Audite que Dominus loquitur: Surge, contendit iudicio adversum montes, & audiunt vocem tuam. Audiunt montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terre: montibus illis significati putat Angelos, quibus rerum humanarum commissa procuratio est, juxta Deuter. 32. 8. & Hebr. 1. 14. atque eos, si populos curæ sue permisso male rexerint, culpatum iri, velut Apocal. 2. & 3.* Hinc Origenis non sententiam modo, sed verba fere ipsa usurpat. *Sicut enim, inquit, inter domum Episcopi culpa est, inter dum plebis, & C sepe magister peccat, sepe discipulus;* & nonnumquam patris vitium est, nonnumquam filij, ut vel bene vel male erudiantur: ita in iudicio Dei, vel ad Angelos crimen referetur, si non egerint cuncta, que ad suum officium pertinebant; vel ad populum si illis universa facientibus, ipsi audire contenserint. Quæ merum Origenismum redolent?

XXXIII. Sed misis aliorum suffragiis, Adamantio sua quoque ipsius dubitatio fatis patrocinatur. Illa autem vel ex eo maxime apparet, quod quas à communī Theologorum sensu maxime abhorrentes viuis est amplecti sententias, iisdem ex adverso contrarias quasdam proposuit. Ac de Angelis primum in hominum tutelam deputatis, tanta ejus dubitatio est, ut statuere minime posit, quemadmodum diximus, an ab ortu, an à baptismo hominum curam suscipiant. Nec absque dubitatione tradit Angelos nobis regendis delegatos, eosdem nobiscum in fide facere progressus. Incertus similiter est animi, Angelus ne homini, homone Angelo salutem procuret & conciliet. Nihilo magis sibi confitat, cum iustos ipsos à Christo, qui vero in pietate inferiores sunt ab Angelis custoditi decernit, sicut à nobis observatum est: cunctis quippe alias Angelorum tutelam affingat. Neminem Angelorum praesidio carere docet aliquando; solis illud aliquando Christianis concedit. Tam constantem nonnumquam fingit stipationem Angelorum, ut quos in hoc mundo regendos suscepit, iisdem in futuro praesie minime desinat: at contra homines sibi in custodiā traditos eripere invicem, & ad se transference nonnumquam Angelos docuit. Quod si recte ergo & ex aquo cum Origene agere velimus; quidquid in re obscura, nec ullis Ecclesia sanctionibus determinata propoluit, velut ab homine, non tam certum aliiquid pronuntiante, quam veritatis studio incerta expéndente profectum accipiemus. Neutquam vero Antipatrum Bostrensem imitabimur, qui Origenem doctrinam de Angelorum tutela, Origenemque ipsum, sic tamquam esatis suis pertinaciter adhaerentem, non quasi conjecturas timide proponentes, traducit & suggillat. Nihil licet falso ipsi affingat, cum ait censuisse cum Angelos pro suis peccatis, cum prius Mentes essent, Angelos & Archangelos evasisse; leviorumque culparum reos in eos qui graviora designassent etimina imperium accepisse; tutelamque ipsis eorum hominum traditam, qui ad salutem æternam erant promovendi; cum ipsis tamen salutem sibi promiceret, & ad pristinum gradum recuperandum deberent enti, eidemque iudicio ac homines cura sue commissi essent olim subiiciendi. Habentur Antipatri hujus fragmenta inter Eclogas Iohannis Damasceni, quæ manu scriptæ asservantur in Bibliotheca Claromontana Patrum Societatis Iesu, & quarum excerpta ad me officiose transmisit eruditissimus, & humanissimus Gabriel Cosartius.

XXXIV. Nec vita hujus mortalis finibus Angelorum ministerium hominibus præstandum Adamantius coerget, sed prorogat etiam ad ea quæ antecedunt hominum vitam, quaque ipsam excipiunt. Nam Angelorum ope animas hominum immitti corporibus, easque corpore solutas suscipi ab ipsis, sicut in iudicium, in destinatum demum locum deduci, & non alter regi, quam cum corporibus illigatae essent, conceptis verbis affirmavit. Certe Commentariorum in Iohann. Tomo 13. p. 242, Angelos ad hominum satus à Deo ordinatos esse dicit, quorum opera corpus & anima in unum coalescant. Quod autem contaobiisci potest, manibus Dei factum se & formatum agnoscere Davidem Psalm. 118.

73, & Ieremiam 1. 5, id ita solvit, conditos quidem illos à Deo, sed Angelorum ministerio & ope; quemadmodum Lex dicitur ordinata per Angelos, licet auctorem Deum habeat. Hanc quoque obducit responsione; quos sibi Deus peculiariter destinavit, Jobum putat, Davidem, & Ieremiam, à Deo ipso fuisse factos; reliquos vero ab iis Angelis quibus forte obtigerunt. Quo referri iubet illud Gen. 1. 26. *Faciam hominem ad imaginem &*

Eze. 11. 10 similitudinem nostram: & illud Genet. 11. 7. *Venite, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum;* Deo nempe sic Angelos hominibus tuendis praefectos alloquente. Tomo vero 19. in Iohann. pag. 276, ex hoc Luce: *Salte hac nocte animam tuam repetit a te, hominum omnium animas a $\psi\chi\tau\alpha\omega\tau\alpha$ quibusdam, qui animis ipsis praestantiores sunt, afflumi tradit, atque huius $\psi\chi\tau\alpha\omega\tau\alpha$ immunem tuisse solum Christum Iesum, cui reliqui omnes etiam Patriarchae, Prophetae, & Apostoli fuere obnoxii.* Assumptas autem ab Angelis custodias illarum, dum in corpore essent, deputatis animas, in iudicium ab illis ipsis eductum iri scribit Homil. in Num. 11. & 21. Nec in judicium solum, sed in suppliciis etiam, vel gloriae destinatum locum. *Mortuus est,* inquit Homil. 9. in Levit. *Lazarus, & adductus est ab Angelis in sinum Abraham.* Similiter autem & dives, & adductus est ad Infernum in locum tormenti. *Animadversis evidenter loca fortis utrinque distincta.* Vide etiam qui sunt qui adducant: Angeli, inquit, qui semper patati sunt ad adducendum: ministri enim Dei sunt ad hoc ipsum destinati, qui implant fontem quam ibi ipse paraverat. Homil. 5. in Num. sanctos ab Angelis post mortem manus & humeris vehi demonstrat, donec in quietis locum deducti sint. Quod significari ait illo Davidis Psalm. 90. 11, 12. *Zoniam Angelis suis mandavisti de te, ut custodiatis et in omnibus viis tuis.* In manus portabunt te, ne forte effundas ad lapidem pedem tuum. Ex eo autem Pauli, 1. Thess. 4. 17. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimus, simul rapiemus cum illis in nubibus obziam Domino in aera, & sic semper cum Domino erimus, probat raptum iri ab Angelis eos qui vitiis purgati leviores evaserint: portatum vero iri reliquos, qui peccatorum reliquias sunt onus. Et Homilia demum 11. in Num. jam supra laudata, Angelos post hanc vitam futuros eorum Principes decernit, quibus dum in vivis essent, jam ante prefuerant, quoque studio suo ac labore ad Christum converterant.

Ex Platonis autem fontibus ea fere haec sunt. Sic enim ille in Phædone : λίγος γάρ οὐ πατεῖ, ὃς δέ τινα τελεσμάτα τηρεῖται ἐπειδὴ διεισει, ἔπειτα διατίθεται, τοῦτο δέ τινα τοντοῦ δή τινι πλάνῳ τούτῳ διατίθεται εἰς ἄλλου πορείας, μηδέ τιμωντο. Καὶ εἰναὶ, φάσι δὲ φερετέτατο τοις διδίκαιοις πειθεῖν. Sic autem fertur mortuum unumquemque, Dæmonem illum qui viventem fortius fuerat, deducere sonari in quemdam locum, ubi operis congregatio omnes causa dicta ad inferos proficiet cum duce illo, cui mandatum est eos qui illinc abierant, illic deducere. Quod alio deinde libri ejusdem locis repetit; et post illum Plotinus Enn. 3. libr. 4. cap. 6. οὐδὲ διάλυσσεν διαδόθη, απαγγέλλει λίγος εἰς τὸν τόπον τοῦ θύμου, ταῦτα τὰ αὐτά λέγειν παῖδες δέ τοι παῖδες εἰτὲ κατέβησαν. Dæmon ergo ille quem dicimus, deducere fertur ad inferos, non amplius idem permaneas, nisi eadem insum eligas. Antea vero quomodo? adducere nimisnam ad iudicium. Augustinus libr. 12. De Civ. dei, cap. 2. Illi autem, inquit, qui Platoni suo credunt, non ab illo summo Deo qui fabricatus est mundus, sed ab alijs minoribus, quos quidam ipse creaverit, permisso seve iussu ejus animalia facta esse cuncta mortalia, in quibus homo præcipuum, Lysque ipsis cognatum teneret locum. Et deinde: Angeli autem, quos illi Deos libentius appellant, etiam si adhibent vel iussi, E vel per miserationem suam rebus que dignantur in mundo, tamen tam non eos dicimus creatores animalium, quam nec agricultor frugum atque arborum.

III quidem Origeni ex Euthenio prelustrerunt: ex Christianis vero pralusit Clemens Alexandrinus, qui animam in mulierem uterum immitti dicit, τὸν δὲ τὴν γῆν ἡγετῶν οὐρανούς & Angelos τὸν τῆς αἰώνα commemorat. Et vero posterior illa de Angelorum humanas animas in suas fides reponentium ministerio sententia Ecclesiae Catholicae placitis consona est. Priore autem, que animalium fationis curam Angelis adscribit, quae Tomi 13. in Iohann. loco, à nobis supra allato continetur, sic ipse Origenes excusat: ταῦτα διὰ τοῦ παραπομόνου λέγομεν, παλλαῖς γὰρ Ευαγγελίᾳ πληγούσας, οὐ μέτρον, οὐ οὐδέποτε.

X X X V . Pratermitti poterat quæstio sequens de remunerationibus & pœnis per Angelos à Deo administrandis ; nihil enim multum abnorme circa id argumentum Origenes excogitavit . Quoniam tamen cum superiori disputatione cohæret eius tractatio , & peculiare nonnulli habet Adamantius ; idcirco ipsam quoque leviter attingemus . Homilia itaque in Ieremiam secunda (juxta ordinem in Latinis editionibus vulgo servatum) tripliciter hominibus , quæ promeriti sunt , Deum retribueri ostendit , primum per se , secundum illud Ierem . 51. 6 . Vici pœnam ipse seruinet eū ; deinde per malos Angelos , secundum illud Psalm . 77. 49 . Misit in eos iram indignationis sua , indignationem , & iram , & tribulationem , immissione per Angelos malos : nonnumquam etiam per bonos , cuiusmodi multa in Scripturis reperiuntur dicit : ac Ievitra quidem criminis ministris suis vindicanda Deum permettere , ipsum

A ipsum vero graviores noxas uelisci. Fusa hoc argumentum libr. 8. contr. Cels. perseguuntur; & quæcumque hominibus mala contingunt, Dei nutu & consilio à Dæmonibus immitti probat ex laudato Psalmi 77. loco; bona vero ab Angelis subministrati.

In quibus à magistro suo Platone non recessit; qui in Symposio Deos inter & homines medium quoddam constituit genus, & Dæmones appellant, interpres utrorumque & sequestros, epulorumq; ueroq; sibi postmodus utræcunq; rati capi ad dæmoni, q; auctiōne rati dæmoni. q; p̄p̄ rati dæmoni q; dæmoni. q; dæmoni. Interpretantes & referentes Dæm, que mittuntur ab hominibus; & hominibus quamittuntur à Dæm; illorum quidem precatioes & sacrificia; horum vero mandata & sacrificiorum remuneraciones. Quæ munia eadem Angelis tribuuntur, unde ~~מְבָרֶךְ~~ & ~~אַלְפָא~~ à Scriptoribus sacris appellantur, hoc est, intermanū. Plotinus autem Ennead. 3. libr. 4. cap. 6. postquam docuit animas in iudicium ab Angelis adduci, poenas postmodum lucentibus illis adesse subjunxit.

Orienti adstipulantur, præter alios, Ambrosius & Hieronymus, quorum ille Epistol. libr. 5. Epist. 38. hæc scribit: *An ipsos quoque Angelos, qui in istius mundi laboribus diversa sustinent ministria, sicut in Apocalypsi legimus Iohannis, non ingemiscere credimus, cum adhuc inventur paenitentia & excidiorum ministri: qui habentes vitam eternam, malent utique eam in illo superiore tranquillitate sua festina currere, quam nostrorum peccatorum penitus ultricibus interpellari.* Hieronymus vero liber. 1. in cap. 7. Dan. *Duplex autem Angelorum officium est; aliorum qui iustis premia tribuant, aliorum qui singulis presenti cruciatis.*

eos qui aliquando decepti sunt, ericiatis ad fidem. Quæ quamvis Sole ipso clariora sint, aduersus A ea tamen præscribere non dubitamus idem qui supra Heterodoxi, & testimonij gravitatem, qua se obrui sentiebant, duplaci responfione elevare: prima quidem hac, non religiosa illic Angelum precatione invocati, sed rhetorica duntaxat apostropha appellari; altera ista, spnum esse hunc locum, & adultera manu insertum: quæ gratis dicta, & solidis nullis probata argumentis gratis negari possunt. Fatoe apostrophis aliquando Patres uti; apostropha hic nūm esse Origenem, id vero pernega. Profecto, si cui Hæretico invocandum Spiritum sanctum hodie neganti testimonia Patrum eum invocantium obijciantur; is vero apostrophas has esse respondeat, magna esse dicetur responfionis hujus futilitas. Nec altera vero felicior: Græca Homilia hujus exemplaria desiderari aiunt; elaboratas vero esse à Rufino & Hieronymo interpretationes, quorum sit levis in interpretando fides; apostropham denique illam esse à itilo Origenis alienam. Certum est Homiliarum istarum in Ezechielem interpretem esse Hieronymum; quem si fateremur haec de suo aſſuisse, fateri cogerentur utique adversarii, si minus Origenem, at certe Hieronymum Angelorum invocationem exemplo suo comprobasse. At sane ea exceptione opus non est. Sæpe se ait Hieronymus, & nos alibi docuimus, verborum numerum in interpretando non reddidisse, sententias duntaxat appendisse: verba neglexisse, sensus fideliter retinuisse. Demus itaque hæc ἀπόλεξη, si forte, in Græcis ita non extitisse; dent modo Adversarij sententiam ipsam, qua Angeli continetur invocatio, nulla parte fuisse vitiatam. Quod ad- dunt autem apostrophis hujusmodi uti Origenem non solere; id quidem in Tomis verum esse concedimus; in Homiliis non item, quæ hujusmodi pigmentis & figuris si non refer- te, ac penitus certe vacue non sunt. Audivi quodam præterea ex eadem secta, Angeli nomine notatum hic Episcopum aſſerentes, quemadmodum Apocalypſeos cap. 2, & 3, eadem Angelorum appellatione Asiaticarum Ecclesiarum Episcopi ſignificantur. Puderet illos ſuę reſponſionis ſi totius loci cohaerentiam attentius perſpiccerent, in quo tutelarium Angelorum, ad exemplum Chriſti, ut ſibi quidem fingebat Origenes, de caelo descendentiū, & humanae ſalutis curam ſuſcipientium manifesta habetus mentio. Verba hæc ſunt: Non ſufficit unum caſum aperiri: aperiuntur pluri, ut descendant non ab uno, ſed ab omnibus caſis Angeli ad eos qui ſalvandi ſunt: Angeli qui ascendebant & descendebant ſuper Filium hominis, & acceſſerant ad eum, & ministrabant ei. Descenderunt autem Angelis, quia prior deſcenderat Chriſtus, me- tuentes deſcendere priuquam Domini virtutum om̄ium, rerumque præcipere. Quando autem vide- runt Principem militie caeleſtis in terrenis locis commorari, tunc per apertam viam ingredi ſunt ſe- quentes Dominum ſuum, & parentes voluntate eius, qui diſtribuit eos cufodes credentium nomini ſuo. Tu heri ſub Demonio eras, hodie ſub Angelo. Deinde: Multitudine militie caeleſtis erat laudantium & glorificantium Deum; quando natus eſt Chriſtus. Omnia Angelis plena ſunt. Veni Angele, ſuſcipe ſermone converſam ab errore prifino. Robur his additur ex hoc teſtimonio Homil. 23. in Luc. Ego non ambigo & in cauō noſtro adeſſe Angelos, non ſolum generaliter omni Ecclesia, ſed etiam ſigillatum: de quibus Salvator ait: Angelis eorum ſempre uident faciem Patris mei qui in caelis ſit. Duplex hic adeſſt Ecclesia, una hominum, altera Angelorum. Si quid iuxta rationem & iuxta Scripturarum dicimus volan- tam, letantur Angelis, & orant nobis. Itaque perſpicuum eſt non Episcopum interpellasse Origenem in priore illo loco, ſed Angelum invocasse. Incalsum ergo ad Angelorum re- pudianum cultum Origenis auſtoritatem prætendit vir alioquin eximia eruditiois Ger. Iohann. Vossius libr. 1. De orig. idol. cap. 9. Porro quam priore loco adhibuimus reſponſionem, eam ipsam uſurpare fere licet aduersus loca aliqua Origenis, aliorumque Pa- trum, quibus Deo ſoli, nec cuiquam præterea cultus ac fides tribuenda pronuntiatur, & quibus receptam à Catholicis Angelorum invocationem, & ad preces noſtras Deo offe- rendas allegationem impugnare fitudent Adversarii: inter quos tamen nonnulli, viri can- didi & erudit, veritate quippe vieti, Angelorum intercessionem & poſtulari poſſe, & im- petrari fatentur.

XXXVII. Accusatum olim falſo Origenem refert Anonymus apud Photium Cod. 117. cum multis nominibus, tum idecirco quod affirmaverit, ὅν τὰ φρεσιαὶ τῷ οἴνῳ. Cherubim cogitationes Filii eſt. Crimen iſtud quomodo ab Adamantio depulerit Anony- mus iſte, equidem neſcio; ex Photij tamē verbis id videtur conſequi, tamquam falſo con- ficta, & Origeni per calumniam impaſta ab hoc ejus patrone fuſſe conſutata. Verumta- men ut illud ab Origene ſcriptum demus, liquido tamē juraverim, ut alia fere omnia, ſic ea quoque ἀπορευομέναι ipſum proponuiffe. Eadem itaque valeat hic reſponſio, qua ad eum ſupra excuſandum uſi ſumus, cum Filium & Spiritum ſanctum duos eſſe Seraphim, & Chriſtum quoque virum cum ſterilem eſſe diceret, quem commemorat Ieremias cap. 22. v. 30.

XXXVIII. Animadverſimus ſupra diversa Origenem Angelis ac Dæmonibus affin-

A xisse corpora, citra ullum *status* & naturæ discrimen. Ex ea opinione nata est illa altera, crassius hoc, & aëri nostro cognatum Daemonum corpus, res sui generis appetere, suffusus puta, & nidores sacrificiorum; ac sanguinem etiam victimarum ligurire; nec iis tantum delectari, quod homines idololatriæ deditos esse videant, sed etiam propter voluntatem ac delicias, quibus eorum corpora afficiuntur. Origenes libr. 3. contr. Cel. πάντες μὲν οὖν, οἱ θεοὶ τῷ Στένῳ εἰσι δαμόνοι λιγύαι, καὶ αὗται τὰς Θυσίας, Εἰ τοις αἴμασι, Εἰ τοῖς δὲ τῷ τῷ αἵματι πλούσιοι πολλοὶ πάντες διοφθεροὶ & θεοὶ & libr. 7. sequente, postquam dixit Spiritus quoddam impuros circa terram degere, hoc subiicit: Αὐτοὶ οἱ τούτοις αἷμας τυχόντες οὐ τῷ Στένῳ αἴδεντες οὐτε καὶ διάπλους καὶ ἀρχαπτεμένοτες παρασχετοῦσι τὴν πομπήν ιερού στολὴν παρακαλεῖσθαι. Τελετὴν αὐτὴν τηνακαταστάσιον τοῖς πομπαῖς ιερὸν παραγένεται. Τούτης η πομπῆς & libr. 8. τὸ δὲ πνεῦμα, Υἱὸν Θεοῦ μὲν αἰαδυμάτων, ὅπερ φανταζόμενον, ξεροδρόμῳ ἢ ἄλλῃ αἰαδυμάτων, απαγορεύει λόγος Θεοῦ, ήταν μὲν ζευσοῦρμός ξερφοῦ δαμόνος & in Protreptico ad Martyrium: ιπτὸν δὲ πτερού μὲν ζευσοῦρμός ήταν & δαμόνος λόρον, καὶ αὺς ὁ πτερός τοῦ δαμόνος εἰς τοῦ πομπῆς Στένου πελεγρίνοις αἴσιος, διάφορος ήταν, ήτού τῷ αἰαδυμάτων διάπλουσι, έπειτα καὶ πομπής αἰεὶ κατάπτωσι. Εἰ λιθαντοῦ, οἰκεῖται λίθοντος αἴσιόν τοι θεόν, Εἰ ποιητοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦτο τοῦ θεοῦ εἰς τηνακαταστάσιον, η πομπής οὐ μεγάλη βαστάσιος, οὐ τοιούντος αἰσιότητος καλαζούσι. πόσῳ πλίον οὐ τούτης η πομπής αἴσιος; Τῷ Στένῳ διάδοτες ξερφαῖς τοῦτον παραγένεται πομπῶν, διηγεῖται ἀνέκαλεντος;

In eadem porro ac Origenes causa sunt vetustior illo Iustinus, & recentior Maternus Firmicus, quorum ille Apolog. 1. scribit Angelos perduelles in servitutem homines regisse, cum aliis modis, tum *σήσθεντος θυματευτούς*, *θυματευτούς*, *καὶ απόδημούς*, *καὶ εὐθείας γεράνων*, *μηδὲ το πατέσιν οἰκείωντας θυλασσίνας*. *Docendo sacrificiorum, sufficiunt, & libationum ritus, quibus sum indigemus, postquam cupiditatum affectionibus se submisserunt.* Hic vero cap. 14. libri De error. profan. relig. auctor substantiam Dæmonum à Diabolo prognatorum sanguine victimarum nutriti.

QVÆSTIO SEXTA.

DE ANIMA.

D I. De anime origine quid statueret Origenes certum non habuit. II. Ex dogmate τεογόνων & Θ perpetui libertatis usus maxima Origenianorum errorum pars profluxit. III. Vtrum animas rationis compotes è substantia divina delibatas esse assertuerit. IV. An eas corpore antiquiores, in illudque pro peccatis demissas putaverit. V. Vnde nomen, φυσικόν, factum autem erit. VI. Ex his multorum criminationibus est appetitus. VII. Ad doctrinam huius fontes digitus intenditur; VIII. quam variis Scriptura locis fulcire conatus est Origenes; IX. multi licet eam funditus labefactent. X. Patres eius assertores recensentur. XI. Nihil his temporibus fuerat ab Ecclesia super hoc argumento determinatum; XII. nec multo recentioribus. XIII. Vtrum animas corporeas, Θ quali corpore preditas crediderit. XIV. Origenem Patrum multorum assensu, Θ sua excusare potest hastatio. XV. Ex antiqua Philosophia opinionem suam depromisit. Intricatus Methodij locus explicatur. XVI. Virum solam animam hominem constitutere dixerit. XVII. Examinitur Origeniana μετατραπήσεις. XVIII. Pythagoricam μεταψυχην propugnasse à plurimis dictu est Adamantius: XIX. sed multis purgatur. XX. Metensomatoseos autores produntur.

F I. **Q** VONIAM hominum animas eiusdem esse ac Angelos ordinis & naturae voluntatibus Origenes, explorata horum iuxta ipsius definitiones natura, de illis nunc ut agamus, rerum series desiderat. Observandum vero illud est ante omnia, obscurum ac difficile visum hoc argumentum Origeni, itidem ut alius Ecclesie patribus plerisque, summaque in hesitatione & angustia fusile versatum. Cum enim libro 3. De principiis cap. 4. praecipuas tres proposuisset de anima sententias; utrum duplex sit in nobis, divisa altera & de celo de prompta, alia inferior; an una tantum celestis juncta corpori, a quo inclinetur & deprimatur ad vitia; an vero confite anima partibus duabus, quarum alia sit rationis particeps, ratione altera caret; postquam singulas accurate opiniones excusit, in nullam inclinans partem, subjungit tandem: *Et nos quidem propterea ponimus, ex simili-*